

Digueu-li Catalunya

Centre i perifèria en la nació catalana

Josep Guia

*Trista condició la de qui viu sense saber
quina és la seva pàtria!*

Dolça Catalunya, pàtria del meu cor.
Jacint Verdaguer

Que el vent és fort i Catalunya és gran.
Joan Maragall

Llibertat i Catalunya... no cal que digui res més!
Josep Maria de Sagarra

Oh Catalunya, què et durem en presentalla?
Josep Carner

Ara us preguem per Catalunya.
Joan Fuster

*A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida;
l'altra meitat vingué amb mi
per no deixar-me sens vida.*
Pere Quart

*Trabuca els rocs, claror de Catalunya,
fes esvoranc, indica el teu penyal,
trepitja els vells: la fosca que t'allunya
arriba al seu final.*
Joan Brossa

Vós parlau bé o mal de Catalunya, però en parlau sovint.
Joan Alcover

Guaridora de set, com ton nom, Catalunya.
Josep Maria López Picó

*Per Catalunya, un bell nom voleiant
de cara al món altra volta, i firam!*
Joan Salvat-Papasseit

*Des d'Alacant a la Provença
qui mor no mor, si el son és clares
quan neix la llum en el quintar.*
J. V. Foix

Es pot dir amb foc encara el nom d'aquest país?
Miquel Martí i Pol

LA CONNEXIÓ VALENCIANA

Després d'alguns anys de trobar-se exhaurit el llibre que reprenia la vella «qüestió de noms» –i altres temes subjacents– amb el títol *És molt senzill: digueu-li Catalunya* (1985), en fem una nova edició –la sisena–, corregida i augmentada.

Del ressò positiu amb què fou acollit el llibre, el lector en trobarà una mostra comentada en la «Nota a la cinquena edició (octubre, 1988)», publicada en l'apèndix. Tot i que hom intentà emmudir el «digueu-li Catalunya», a partir d'octubre del 1986, auspiciant *terceres vies* regionalistes i regionalitzadores, molts aspectes d'aquella proposta, que apostava decididament per la cohesió de l'espai nacional català, han assolit un grau notable d'acceptació creixent. La llengua catalana, la gent que la parla i la terra on es parla són, avui, més unitàries que no ho eren fa una dotzena d'anys, objectivament i subjectiva. Més de la meitat de la població valenciana –i entre el jovent, el percentatge augmenta– ja sap i declara que el valencià i el català són la mateixa llengua. Per damunt de les barreres polítiques, el flux comunicacional, cultural (en la cultura també entra l'esport) i econòmic (en l'economia també entra el lleure), és més dens cada dia en allò que eufemísticament s'anomena l'eix mediterrani.

La unitat bàsica de l'espai català, del Pirineu fins al Segura, és fàcilment percebuda per qualsevol observador exterior lliure de prejudicis, preferentment no espanyol, alhora que s'imposa, renaixent una i altra vegada, sobre la miopia, les dèries o els petits interessos d'alguns analistes interiors. Aquells no tenen cap problema a reconèixer la virtualitat i les potencialitats de la unitat socioeconòmica i cultural constituïda per l'eix mediterrani català; aquests es desfan en elaboracions i reelaboracions de teories secessionistes de la llengua o la nació. Aquells es pregunten com és que no defensem en comú els nostres interessos enfront de Madrid i de cara a Europa, quan és clar que així ens convé; aquests restringeixen la parcel·la d'anàlisi i d'actuació a un àmbit regional i provincial, per tal de bellugar-s'hi i surar més fàcilment que no farien si haguessin de competir en un àmbit més gran i de majors exigències i responsabilitats. Aquesta acusació és vàlida tant per als regionalistes de Vinaròs cap avall com per als de Vinaròs cap amunt, ja que als uns i als altres els fa vertigen l'espai complet que va de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó.

De fet, però, tot depèn d'allò que hom vulgui aconseguir. Al capdavall, les restriccions territorials i mentals al·ludides suara no són altra cosa que adequacions o efecte de plantejaments regionals i autonomistes: qui no vol la independència ja en té prou i massa amb una de les porcions de l'Espanya de les autonomies. Com que no cal tenir una força d'abast nacional per anar fent –des de partits regionals, com ara Ciu, o des de variants regionals de partits espanyols, com ara Pspv (Psoe); o des d'entitats culturals regionalitzades–, ja els va bé l'estricta parcel·la constitucionalment autoritzada. Tanmateix, la trampa que fan els regionalistes és que disfressen les seves restriccions i renúncies amb verbositat «nacionalista». I en quina nació del món s'ha vist un nacionalista que no vulgui la independència? En la catalana, segurament, a desgrat de la nítida definició fabriana de nacionalista: «aquell que vol la unitat o independència de la seva nació».

«Unitat o independència», diu mestre Fabra, amb una disjunció inclusiva que ens posa al mateix nivell de significació la unitat i la independència. No és estrany, doncs, que qui no és partidari d'una, tampoc no defensi l'altra. I a l'inrevès, els que propugnem la independència som els mateixos que afirmem la unitat nacional.

Més enllà d'aquesta explicació, situada en les beceroles de la lògica elemental, l'activitat política convencional planteja una qüestió, reiteradament formulada, que requereix explicacions complementàries, també d'índole política. Per què no han arribat a quallar, des de la «transició espanyola» ençà, partits polítics nacionalistes, al País Valencià (o Catalunya del sud), ni com a

valencians únicament ni com a prolongacions de partits del Principat (o Catalunya central)?

Abans d'abordar la possible resposta d'aquest interrogant, potser fóra convenient recordar la realitat a què fa referència el subtítol del llibre: *centre i perifèria en la nació catalana*.

El contingent humà catalanoparlant i les seves expressions culturals, socials i polítiques es troben, en termes absoluts, més concentrats a Catalunya central que no pas a la Catalunya perifèrica. Els senyals de catalanitat, orals i escrits, es manifesten en descens a mesura que hom circula des del centre cap a les zones frontereres de Perpinyà, Fraga o Alacant –o de l'Alguer; les Illes, però, participen bàsicament de la condició de centre, sempre més vinculades al Principat i més allunyades d'Espanya i de França, tot i que també tenen elements pertorbadors de caire perifèric. D'aquesta distribució material i indefugible del formiguer català, se'n deriva una conseqüència primera i primària: que la recatalanització de la perifèria depèn, en bona mesura, de la catalanitat del centre. O dit d'una altra manera, més planera i expeditiva: que si no hagués existit el nacionalisme català, des de fa més d'un segle i des d'una capital com Barcelona al capdavant, avui, a la Catalunya del Nord no haurien recatalanitzat el cadastre, ni a Fraga veurien televisió en català, ni a València hi hauria el valencià a les escoles. Abans he dit «en bona mesura» i no «totalment», perquè, per exemple, el fet que les falles continuen utilitzant el català, estrefat o no, en els seus rètols és un fenomen autòcton, independent d'Almirall, Prat de la Riba, Macià o Pujol. Però els Jocs Florals de València no s'haurien fet sense l'existència prèvia dels de Barcelona, ni el Centre de cultura valenciana (avui *academia*, sense accent) sense l'Institut d'estudis catalans, ni l'Associació protectora d'ensenyança valenciana sense l'Associació protectora d'ensenyança catalana, ni el Psv i el Pspv sense el Msc, ni el Psan a València sense el Psan a Barcelona, ni la Udpv sense la Udc, ni la presència valenciana d'Erc sense Erc, ni les Escoles d'estiu (valencianes) sense les Escoles d'estiu (catalanes), ni la Generalitat valenciana sense la Generalitat de Catalunya (i sé el que em dic, en aquest punt, perquè el Psan va ser el primer a reivindicar, a les acaballes del franquisme, la constitució de la «Generalitat del País Valencià», cosa que no han sabut reconèixer, potser per ignorants, els personatges que l'han ocupada), ni Eliseu Climent sense Jordi Pujol, ni la Tvv sense –i en contra de– la Tv3, ni Paco Roig parlant en valencià en el Mestalla sense el Barça-més-que-un-club, ni els dimonis de Benimaclet o Massalfassar sense les colles de diables del nord, ni el gir de la Universitat de València a estudiar el propi país sense la influència –a més de Fuster, des de fora de la universitat– dels professors Terradell, Reglà, Dolç, Giralt, Rosselló, Trenchs, Nadal, Fontana o Lluch, ni viure del valencià els qui en viuen sense el pes i l'oficialitat de la llengua catalana, etc. I encara tinc viu el record de l'exclamació del gran poeta valencià Vicent Andrés Estellés: «Catalunya m'ha fet home!». O la del gran prosista Enric Valor: «Som sòlids, fermes, hem heretat l'esperit de la vella Catalunya; la gent dels voltants de la Mariola tenim el mateix temperament que la gent del Pirineu».

Totes aquestes *marques de naixement*, però, no són obstacle perquè sigui possible que hi hagi iniciatives i persones valencianes que encomanen coratge i assenyalen pautes a una envellida i mediatitzada Catalunya central, d'una manera semblant a com s'esdevingué amb la València del segle XV, que va produir les figures senyeres, entre papes i escriptors, del món català de l'època.

Nogensmenys, avui encara, el que hi ha de nacionalisme de Vinaròs cap avall és un reflex, més o menys provocat o conscient, del nacionalisme català existent de Vinaròs cap amunt. I l'explicació de les mancances, també cal cercar-la per aquest cantó: no hi ha nacionalisme *polític* valencià perquè algú o alguns no volen que n'hi hagi. En aquesta decisió d'impedir el catalanisme o el valencianisme polític i propiciar o permetre únicament el cultural, coincideixen Pujol, Maragall i Ciscar, a l'ensens que l'home que es troba, sovint, en la cruïlla d'aquesta convergència: Eliseu Climent. Tots coincideixen en una relativa renacionalització valencianocatalana de caire estrictament cultural i, pel que fa a la política, en deixar-la a l'arbitre d'allò que es pugui fer des del

Pspv (Psoe), fonamentalment. Així ho vaig dir en un debat televisiu emès per Acpv, a través dels repetidors del senyal de Tv3, aprofitant la desconexió forçosa provocada per les interferències de TvV, gravat als estudis de la televisió local d'Algemesí, posats a disposició d'Acpv per un ajuntament on Pspv (Psoe), Eupv i Upv tenen majoria. Tot un símbol: aquell debat sobre el «nacionalisme valencià» es podia fer gràcies al suport *cultural* de Ciu, per la prèvia existència de Tv3, i al suport *polític* d'un alcalde del Pspv (Psoe), pel permís de l'ajuntament d'Algemesí.

Evidentment, aquest esquema no variarà en el cas d'una hipotètica i possible victòria de Maragall a la Generalitat de Catalunya –més interessat que Pujol en una tal desviació política del nacionalisme–, alhora que el concessionari continuarà essent el mateix. Així, hi és previsible la persistència del plantejament escindit, amb una Acpv, per a la cultura, i un Pspv (Psoe), per al suport polític de l'activitat cultural. Seguint el meu mestre d'escriptura, podria dir: Alto! No seré jo qui negarà els efectes benèfics d'un tal plantejament politicocultural, amb llengua a l'escola i subvencions per a activitats culturals catalanesques al País Valencià. Però són exactament això: benèfiques, i prou. Potser són fruit del temps i les circumstàncies, encara que tenen un límit i algun dia caldrà que algú els el posi.

El temps i les circumstàncies de la segona restauració borbònica (1975) ens recorden molt l'època de la primera restauració (1875), quan el moviment renaixentista català del Principat tenia «el nostre home a València», Teodor Llorente, el vistiplau del qual era gairebé preceptiu per a les iniciatives de tota mena. Per exemple, resulta il·lustratiu i trist llegir com Llorente va obstaculitzar que arribés a fi una versió escenificada, amb música de Martínez Imbert, que Costantí Llobart havia fet del poema *Canigó*, de Jacint Verdaguer. Vistiplau discrecional per a la cultura i veto per a la política, perquè aquesta, a València, havia de continuar a càrrec dels partits dinàstics espanyols, liberal o conservador, i el catalanisme polític no hi havia d'entrar. Si fa no fa, com ara. Deixem, però, una porta oberta a la possibilitat que algun dia el contingent de valencians nacionalment conscients, cada vegada més ampli, farà rectificar el plantejament i podrà realitzar-se, en política, al marge de partits espanyols i a dintre de partits catalans.

El plantejament descrit adés no sembla que sigui compartit per Udc, la qual intenta reconstruir una formació política valenciana afí. I una tal iniciativa, hom procura realitzar-la a banda dels gestors de l'altra tramoia politicocultural. De tota manera, em fa l'efecte que Udc ho fa més per motius de classe que no nacionals, ja que això de deixar la política, ni que sigui perifèrica, a mans de partits d'esquerra no els fa gens el pes, per molt que els tals partits siguin d'una esquerra tan moderada com el Pspv (Psoe), la Upv o, a Mallorca, el Psm, els dos darrers autòctons. Tanmateix, això, ho tenen difícil, i més avant diré per què.

La constatació de l'esmicolament del poble català –un 60% de catalanoparlants en el conjunt d'habitants del territori que va de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó–, amb la seva distribució desigual del centre a la perifèria, és una observació diguem-ne sincrònica, fruit d'un tall analític realitzat en un moment determinat. Si fem, però, una anàlisi diacrònica sobre l'evolució de les classes socials en el si del *formiguer* català, al llarg de la història, observarem que, en la mesura que es tracta d'una història d'opressió i substitució nacional, des de la constitució de la Monarquia hispànica fins avui, les classes socials han anat desertant de la condició nacional catalana, successivament. Així, ja en el segle XVI era constatable una confluència d'interessos, concretada mitjançant enllaços matrimonials, sobretot, entre famílies de la noblesa autòctona i les famílies de la noblesa castellana, de tal manera que, amb el decurs del temps, gairebé no queden membres autòctons d'aquesta classe social –salvades honorables excepcions– i la majoria dels que queden són avui tan espanyolitzats com la duquesa d'Alba, posem per cas. Com a il·lustració recreativa del que acabo d'exposar, invito el lector a consultar, en la *Gran Enciclopèdia Catalana*, els quadres genealògics de la noblesa inicialment catalana i a observar-hi fins a quin punt ha estat norma

general la seva dil·lució dins les grans famílies de la noblesa castellana.

Altre tant podríem dir de la burgesia, amb contractes de tota mena, no necessàriament matrimonials, amb grups empresarials més poderosos, espanyols o d'arreu, i amb uns efectes desnacionalitzadors semblants als que va protagonitzar l'aristocràcia. Tanmateix, aquest procés no ha estat consumat fins a les darreres conseqüències i, per això, han existit els polítics Prat de la Riba, Cambó i Pujol. Però no ens enganyem: independentment dels vots populars, la franja de burgesia representada pel catalanisme polític no és l'hegemònica, econòmicament, a casa nostra, i d'això ve la sucursalització envers els grans grups financers i productius aliens. Els sectors de la burgesia autòctona encara resistents mínimament a la desnacionalització i espanyolització, es troben més concentrats en el centre que no a la perifèria, i això ha fet possible l'existència de Ciu, a la Catalunya central, alhora que és la causa de les dificultats de la seva extensió, o de la creació de formacions afins, a la Catalunya perifèrica. A vegades he dit, fent una broma i fent un favor, que la paradoxa de Pujol, a València, és que els qui són de la seva classe no són de la seva nació i els qui són de la seva nació no són de la seva classe. No cal dir que ell ha optat clarament per l'opció de classe, de la seva, amb els pactes amb el Pp, els quals, d'altra banda, encara no sembla que s'hagin concretat en res de l'àmbit valencià i, si n'arriba el cas, caldrà parlar-ne per revisar l'anàlisi, si escau.

Així, doncs, donada la majoritària deserció interessada de la burgesia, els intents democristians d'impulsar una formació afí a Udc, a la Catalunya del sud, són problemàtics, més encara pel seu caire confessional. Cal no oblidar, en tal respecte, la secular actitud botiflera de l'Església catòlica valenciana, sobre la qual pesen unes greus responsabilitats històriques de genocidi cultural.

De la mateixa manera que hom reconstrueix un teixit malmès, hi ha qui diu que no cal descartar la possibilitat de regenerar una burgesia vinculada al país, encara catalanoparlant i lligada a l'emergència de nous sectors productius. No seré jo qui criticarà tan noble propòsit, ni la vessant paral·lela d'intentar aconseguir una Església catalanoactuant, però recomano als promotors que comencin per constituir una confraria sota l'advocació de santa Rita de Càssia, advocada dels impossibles.

I reprenent el paper històric de les classes socials, què dir-ne de la tercera en discòrdia? Vistes les successives desercions nacionals, per mor de prioritzar l'interès de classe sobre la vinculació a la terra, de la noblesa i la burgesia, podríem dir, parafrasejant i ampliant un famós apotegma de Joan Fuster —«el País Valencià serà d'esquerres o no serà»— rèplica d'un altre anterior atribuït al bisbe Torras i Bages —«Catalunya serà cristiana o no serà»— que la recuperació nacional catalana serà d'esquerres o no serà. Tanmateix, les classes populars «que viuen i treballen» a casa nostra, tenen una catalanitat molt feble, per culpa, en un alt percentatge, de la seva procedència d'altres terres. La classe treballadora no ha desertat nacionalment —tret dels qui ho han fet per mimetisme envers el poderosos, és a dir, per intentar canviar de classe—, però encara no ha entrat plenament en la condició nacional catalana. No corre el perill d'espanyolitzar-se per interessos, com ho han fet nobles i burgesos, perquè el seu interès és més local, més lligat a les condicions concretes de vida i de treball. La classe treballadora és, objectivament, l'única que queda en disposició de dur a terme l'alliberament nacional català, encara que hi ha alguns inconvenients, com ara el fet que els representants polítics i sindicals majoritaris d'aquesta classe són de partits i sindicats espanyols, amb la qual cosa el cercle se'ns tanca per un altre cantó. Pel cantó justament per on s'haurà de trencar.

A partir de l'explicació del perquè de les mancances del nacionalisme polític a la Catalunya del sud —resultat, entre altres factors, d'una situació de calculada esquizofrènia, fent servir una doble mesura per a la cultura i per a la política per part dels qui tenen el poder d'orientar l'una i l'altra—, hom entendreà fàcilment que les propostes de *tercera via* hagin estat invariablement editades per Eliseu

Climent, defensor de la nació catalana en la teoria (en l'àmbit cultural), però no en la pràctica política. En l'article «Quina tercera via? La Conselleria», del març del 1989, quan ja s'havien publicat *De impura natione* (1986) i *Document 88* (1988), però també els nostres *València, 750 anys de nació catalana* (1988) i *La pesta blava* (1988), i quan Cebrià Ciscar era conseller de Cultura i educació, vaig dir que, per a rebaixes, ja hi havia el Psoe, és a dir, que el regionalisme polític pot trobar complida satisfacció a través de la sensibilitat nacional envers el país que puguin tenir sectors de l'esquerra espanyola. Desplaçat actualment el Pspv (Psoe) de les institucions principals (Generalitat valenciana, Diputacions, Ajuntaments de les grans ciutats), les *terceres vies* reviscolen de nou, amb un indissimulat corrent cap a la dreta, i, en aquest context, ens trobem amb un nou llibre del mateix corrent, escrit per J. F. Mira, com si fos per encàrrec, amb la tranquil·litat de saber per endavant que no serà percebut com a desviacionista pels qui tenen la paella pel mànec del nacionalisme cultural i polític. *La nació dels valencians*, que propugna una escissió nacional, és un llibre al servei d'un projecte, vigent de la transició ençà, que condemna els valencians nacionalment conscients a donar suport a les accions culturals de caire catalanesc i a votar les formacions valencianes de l'esquerra espanyola, més que no pas les estrictament regionals, ja que aquestes, per molt que se'n diguin «nacionals», tenen poc atractiu electoral davant els gestos de caire «nacionalista» de les primeres. Altrament, si el llibre de Mira hagués suposat una ruptura o una crítica envers aquest corrent dominant, possiblement l'autor no hauria gosat escriure'l ni l'editor publicar-lo. Però dir, com diu J. F. Mira, que «els Països Catalans no són, i no es veu com podrien arribar a ser, un sol espai de vida política» no és altra cosa que sotmetre's a l'antidemocràtic precepte constitucional de dificultar l'estructuració política de la nació catalana, amb aquell article que ens dedicaren, el 145.1, prohibint taxativament la federació de comunitats autònomes. La coincidència hi és palesa. Els pares de la constitució n'estaran contents.

Hi ha un aspecte del llibre de Mira que el considero especialment greu, metodològicament, si més no. El fet de defensar una ruptura nacional entre els valencians i la resta de catalans, basada en la «desconnexió de l'evolució cultural, jurídica i política del Regne de València i del Principat a partir del segle XVI», és a dir, en «quatre segles i mig d'història *diferent* i, per als valencians, d'història *no catalana*» (la cursiva és del text citat), ens recorda aquella fal·làcia que fa servir un sector, diguem-ne el més il·lustrat, del secessionisme lingüístic valencià que, sense negar la unitat de la llengua durant un temps immediatament posterior a la conquesta de València, preconitza, per mor d'una hipotètica evolució lingüística diferent, l'existència, avui, d'una llengua valenciana «no catalana». El cas és, però, que ni ha existit aquesta evolució lingüística diferent ni ha tingut lloc aquella evolució històrica diferent, tal com diuen, de manera que l'existència unitària de la llengua i de la nació catalanes són suficientment acreditades de de la romanística i la teoria de les nacionalitats. Altra cosa és que es tingui un punt de mira excessivament localista. Possiblement, molts dels habitants de Massanassa i de Catarroja, viles conveïnes, es veuen els uns als altres com a molt diferents, mentre que, sense anar més lluny, de la ciutat de València estant, els uns i els altres se'ns presenten com a perfectament intercanviables, habitants característics dels municipis de l'Horta sud valenciana.

Quant a la imputació de desconnexió durant quatre-cents cinquanta anys, remeto el lector als treballs d'Eulàlia Duran sobre les àmplies relacions comercials, de signe editorial, entre Barcelona i València, des de 1580 a 1620; als esforços de la monarquia dels Àustries (amb propagandistes pagats, i tot) per tal d'evitar l'adhesió dels valencians a la revolta catalana de 1640; a la pregona unitat jurídica manifestada pel fet que la jurisprudència, en totes les causes judicials del Principat i del Regne de València, prenia fonament en les compilacions legislatives de Callís i Belluga, fins al 1707; als plantejaments unitaris de la guerra contra el primer Borbó, amb gran quantitat de valencians refugiats al Principat i defensant Barcelona, amb Joan Baptista Basset al cap, després de la derrota d'Almansa del 25 d'abril de 1707; a la intensa relació cultural dels il·lustrats valencians del XVIII, especialment de Gregori Maians (que també fou refugiat, durant la guerra, a Barcelona),

amb els seus homòlegs del Principat; al Pacte de Tortosa, del 1869, entre els republicans federals de l'antiga Corona d'Aragó (i el vincle que tenien no era precisament la Corona); a la germanor declarada entre els renaixentistes del Principat (molts dels quals venien a València a fer de mantenidors dels Jocs Florals) i els membres de Lo Rat Penat; a les cordials relacions entre els periòdics *La Veu del Montserrat* i *Las Provincias*, que publicaren de manera gairebé simultània l'oda *A Barcelona*, de Jacint Verdaguer, els dies 16 i 20 de juny de 1883, respectivament; a l'Assemblea regionalista valenciana, del 1907, feta a imitació de la Solidaritat catalana de l'any anterior; a l'entusiasta acollida que València va retre al president Macià quan hi anà per acompanyar les despulles de Blasco Ibañez, l'any 1932; etc, etc.

Els fets recordats suara, com molts altres que hi podríem afegir, els reporto a benefici d'inventari per tal de desmentir la presumpta desconexió radical entre aquestes dues parts del mateix territori, encara que, ja ho sé prou, no són demostratius, ells tots sols, de la unitat nacional catalana qüestionada. Aquesta recolza, evidentment, en altres ítems més estructurals (poblament, llengua i cultura, continuïtat geogràfica, estructura social i productiva, etc.) que han estat estudiats i posats de manifest en diverses ocasions, com ara en el Congrés de cultura catalana de 1976-77, el qual va suposar el cim de la reivindicació moderna, fonamentada, del conjunt nacional anomenat «Països Catalans».

Què ha canviat, en només vint anys, perquè alguns participants i adherents d'aquelles conclusions diguin avui que ho veuen de manera diferent? Doncs, la constitució de la *España-de-las-autonomías* i la supeditació a les seves regles de joc polític. Però les «constitucions» espanyoles, bé prou que ho mostra la història, no són eternes; la nació catalana tampoc no ho és, certament, però és un fenomen tossut de més llarga durada i, per tant, algun dia, no gaire llunyà, tornarem a «fer cultura» i començarem a «fer política» per sobre de l'autonomització espanyola, unitàriament, en tot l'àmbit nacional.

Com una conseqüència lògica del plantejament, d'origen espanyolista, que evita oposar directament l'espanyol contra la llengua catalana tot esgrimint l'existència d'una «llengua valenciana» per impedir la normalització lingüística del català a tot el sud del seu territori, en els darrers vint anys ha aparegut la postulació d'una «nació valenciana», amb la mateixa funció objectiva de línia de xoc que emmascara la confrontació bàsica entre la nació catalana subjacent i la nació espanyola sobreposada. Nogensmenys, només un sector minoritari entre els rengles del secessionisme lingüístic subscriu aquesta formulació «nacional valenciana», d'avantguarda, diguem-ne, entre ells. Però vet aquí que la tal formulació ha trobat teòrics provinents de l'esquerra i el catalanisme, que han donat forma a una primera temptativa d'explicació amb allò de la «nació impura» (1986) i han pretès oferir una coartada més clara amb allò altre de la «nació dels valencians» (1997). El que fa d'aquests desplaçaments, per no dir-ne desercions, un cas veritablement irrisori és que els rengles blavers defensors de la «nació valenciana» són una minoria incomparablement més petita que la dels valencians i valencianes que s'autoreconeixen de nacionalitat catalana, una bona mostra dels quals la tenim en la massiva assistència a les manifestacions convocades pel Bloc de progrés Jaume I. Potser els autors de les construccions teòriques al·ludides es troben més còmodes entre els primers que no entre els segons o, potser també, veuen per a la «nació valenciana» –i que santa Llúcia els conservi la vista!– unes perspectives de futur que gairebé ningú no sap veure.

Si deixem les teories nacionals per passar a les pràctiques polítiques, trobem aquella agudíssima observació que el nacionalisme polític de signe catalanista ha fracassat (electoralment) al País Valencià i la interessada conclusió que l'activitat política ha de *blaveritzar-se* per poder triomfar-hi. La manca de rigor és palesa. Quan el catalanisme polític s'ha presentat electoralment a la Catalunya del sud? Recordem-ho: el Bean, en les eleccions generals de 1979, Catalunya lliure en les europees del 1989 i el molt recent concurs electoral d'Erc, tots tres amb una precarietat de recursos esborronadora i amb una voluntat estrictament testimonial. Altrament, podríem parlar pròpiament

d'un fracàs si, posem per cas a la circumscripció de Castelló, s'hagués presentat Ciu i no hi hagués obtingut cap bon resultat, havent esmerçat al servei de la maniobra els mateixos mitjans, financers i propagandístics, que fa servir a la de Tarragona. Després d'experiències com la del supòsit, és quan hom podria parla, amb coherència i coneixement de causa, de l'èxit o el fracàs electoral d'algun catalanisme polític entre els valencians. I dir que el baix sostre electoral de la Upv es deriva del fet, dubtós, del seu catalanisme, em sembla una broma de mal gust; o, pitjor encara, un sofisma per tal de justificar una conclusió *blaverista* que hom ja havia decidit d'adoptar, prèviament. Al meu entendre, el catalanisme polític només serà avaluable –tot i la mesura trucada dels processos electorals de la política convencional– quan s'hi presenti amb una certa normalitat nacional, donada pel fet que els partits nacionalistes siguin d'àmbit nacional i actuïn en tot l'àmbit nacional. És a dir, quan s'acabi l'esperpèntica situació que els únics partits d'àmbit supraautonòmic siguin els nacionalistes espanyols. Per què ha de ser normal que vinguin a fer mítings dels seus partits, a València, polítics de Valladolid, de Còrdova o de Sevilla i no ho és que hi vinguin polítics de Barcelona? Quan justament açò darrer seria més natural per història, per geografia, per economia... Per política? Efectivament, per política, espanyola, es fa d'una manera i no de l'altra.

A vegades resulta depriment observar les pors i les renúncies que, en aquesta època com també en d'altres, han protagonitzat alguns dels nostres connacionals. Tanmateix, en la mesura que comptem amb explicacions convincents –i a això he tractat d'aproximar-me en aquest escrit–, l'efecte perjudicial de tals posicionaments pot neutralitzar-se perfectament, sobretot si hom s'adona que àdhuc les propostes secessionistes, com la comentada adés, són també «catalanes», en el sentit que tenen el seu origen en una estratègia centre-perifèria decidida pels que poden decidir-la i compten amb els mitjans per imposar-la. Cal esperar que els paranys del nacionalisme escindit no convenceran gaire i que, especialment, no prosperaran entre el jovent, una gran part del qual defensa, amb convicció i fermesa, la unitat de la llengua i la nació catalanes, i en vol la independència.

PRESENTACIÓ

Iniciar una nova reflexió estratègica sobre l'alliberament nacional català, i aquesta és la intenció del llibre que teniu davant, no és, per la meua banda, el fruit de cap elucubració teòrica acadèmica per tal de fer una «originalitat» que esdevingui material per a citacions a peu de pàgina dels estudiosos del nacionalisme. Ans al contrari, és en la pràctica patriòtica militant on s'ha iniciat aquesta reflexió, l'objectiu de la qual no és el del seu coneixement en el sentit de comentaris com «has llegit el llibre»? o «coneixes tal teoria?», sinó en el sentit de l'acció: que la manera de fer i de lluitar passi a ser descaradament una altra. I si dic descaradament, és perquè, en certa mesura, aquesta mena d'acció renacionalitzadora radicalment unitària que ací es proposa ja és una realitat no declarada, un fet que conviu amb –i que s'imposa per sota de– l'estratègia «oficial» del catalanisme, propugnadora de la recuperació de cadascun dels «països» catalans i de llur hipotètica convergència posterior.

No entrarem en l'anàlisi del mite –a què i a qui respon– de la recuperació «en paral·lel» dels *diferents* «països» catalans (no és meu això de diferents, tret del subratllat), sinó que donarem per bona la versió habitual que això –aquest mite– respon a una bona intenció de redreçament. Simplement, intentaré desmuntar-lo i demostrar que per aquest cantó –perdó: per aquests cantons– no hi ha recuperació possible per al conjunt de cantons.

Més enllà de la controvèrsia entre autonomistes i independentistes, cal parlar clar i català per tal que, si més no, el jovent, encara no influenciat per la idea de les diverses branques d'un tronc soterrat, encara no enredat en l'«estratègia de la regionalització tàctica», pugui agadar la drecera directa que segueixen totes les nacions oprimides del món en lluita pel seu alliberament.

La referència al jovent és ben conscient. Quan un analitza les dificultats de penetració social de tal o tal altra idea, sol tenir al cap el seu medi generacional, això és, els de la seva edat i els més vells, com si en fossin aquests els únics destinataris. És bastant normal, aleshores, que aquests destinataris siguin més aviat reacis a l'acceptació de la novetat. Però ningú no pensa que cada any hi ha una gernació de joves que passen la barrera dels catorze, dels setze o dels divuit anys, és a dir, la barrera de l'edat en què hom conforma la pròpia ideologia i en què totes les idees són igualment «noves». En aquesta cruïlla d'edat no hi ha cap «veu de l'experiència» desqualificadora de la idea nova. En aquest punt, doncs, és quan és senzill que un jove, d'Alzira o de Manacor, de Prada o de Calasseit, es descobreixi com a català i assumeixi amb naturalitat i entusiasme la seva condició nacional. Altrament, intentar fer-li entendre, a una tia Maria il·letrada, simplement que el valencià és català pot ser un treball inútil o, si més no, poc rendible, donat que el temps i les possibilitats d'intervenció de la tia Maria són més reduïts que el temps i les possibilitats d'intervenció dels seus fills i filles.

Els qui pensem que la història, fins i tot la de la nació catalana, no s'acaba amb nosaltres, mai no pronunciarem cap catastrofista «ara o mai!», perquè si no ho és ara, ho serà demà i, si no, demà passat. El que necessitem, en qualsevol cas, són bases fermes decidides d'acord amb l'objectiu a aconseguir i no d'acord amb les dèries, prejudicis i temors de la nostra generació. El jovent, per sort, pot entendre i acceptar més coses que no pas els grans. Aquest llibre és per a ells, i ja comprend d'antuvi que alguns vells s'astoraran.

Si els del meu medi generacional (els que freguen la quarantena en avant) hem fet uns determinats avenços en la defensa de la unitat nacional catalana, lligats a l'ús de l'expressió «Països Catalans» en circulació durant els darrers vint anys i escaig, i malgrat l'entrebanc de la seva formulació en plural, és força probable que els joves que ens empaiten podran multiplicar aquests avenços lligant-los al nom clar i singular de la nació: Catalunya. Més encara: si des dels primers inicis seriosos de restablir una terminologia col·lectiva haguéssim pres l'opció unitària per a tota la nació del mot «Catalunya» –opció que hom ajornava *sine die*, i ja n'hi ha prou d'ajornament–, potser ara ens trobaríem en millors condicions d'alliberament nacional. Fins i tot, cosa curiosa, l'expressió «Països Catalans» hauria fet més via, si més no per frenar la contundència del mot «Catalunya» adreçat a tot l'àmbit territorial de la nació. Molts que avui consideren forassenyat dir

«Països Catalans» començaran a considerar-lo raonable i escaient, enfront de la circulació del nou terme «Catalunya». La vida és plena d'efectes secundaris... i d'oportunistes de tota mena. Aquest, que podríem batejar com *efecte de corriment*, és un principi que hauria d'haver estat enunciat per un Lampedusa o un Tocqueville: «Sigues el més radical possible i aconseguiràs [que facin] reformes positives». La posició dels independentistes és estirar l'extrem de la corda, que, per posar-li vaselina perquè no es trenqui, ja n'hi ha molts altres. I ho és també intentar que, cada vegada més, hi hagi més gent a l'extrem de la corda.

Cal advertir que aquesta reflexió sobre l'estratègia a seguir en forma de propostes per a l'acció, no revisa tota l'estratègia. Si hom no hi afegeix la necessitat de la lluita armada, del front patriòtic, de la direcció de classe (obrera) o del català estàndard no és, és clar, perquè hom els consideri innecessaris. Aquests elements ja hi són, o han d'ésser-hi, i el llibre sols podrà afectar-los quant a l'orientació a prendre en la lluita.

En dir que el llibre neix de la pràctica faig referència a la meva condició de propagandista i fins i tot d'agitador en favor de la unitat nacional dels «Països Catalans», amb una constància reconeguda... i digna de tan bona causa, però amb millor eslògan. I si bé la reflexió ha estat llarga (quantes vegades amb Xavier Romeu, malaguanyat amic, havíem parlat d'aquestes qüestions!), el fet material d'escriure el llibre ha estat curt: en tornar de la Universitat catalana d'estiu, on vaig exposar aquestes idees enmig d'una gran expectació, m'he posat a redactar-les a corre-cuita, en calent i sense aturar-me a fer les habituals ornamentacions de referències bibliogràfiques. No és que aquest llibre sigui un «assaig pur», car sempre és cert que «tot llibre parla d'altres llibres», i àdhuc quan escrus des de la teva experiència de carrer també tens moltes lectures al cap. Tanmateix, he volgut tirar pel dret i sense aturar-me en citacions i notes, ni durant l'escriptura ni en la seva conclusió (que és, d'altra banda, quan molts autors elaboren gairebé totes les notes i les encaixen en el text ja redactat). Així, doncs, aquest llibre sortirà sense referències, i és d'esperar que els autors dels llibres dels quals aquest parla ja ho sabran excusar.

També vull fer confessió prèvia de la meva condició de català perifèric. He nascut, visc, treballo, lluite, plore, m'enrabie, estime, pense i escric en i des de la ciutat de València. Això marca, però també ho fan tants i tants amics i companys en i des d'altres llocs i circumstàncies de tot Catalunya, units en aquest constant anar amunt i avall que ens exigeix el compromís militant amb una classe i amb una nació.

Setembre 1985

Nota de 1985

Al llarg del mes d'octubre, molts companys i companyes han llegit el manuscrit, sobre el qual m'han fet força suggeriments, que hi han estat incorporats, de manera que el llibre ha esdevingut, així, en la seva redacció final, una mena d'obra col·lectiva. La proposta ja ha començat a fer via i cal esperar, a partir d'ara, les noves aportacions que sorgiran de les experiències dels lectors.

Nota de 1997

Tant en la «presentació» com a la resta del llibre, he introduït algunes correccions i ampliacions procurant mantenir-me fidel al punt de vista unitari que m'inspirà la redacció d'aleshores, malgrat que els anys transcorreguts m'han aportat bastants elements per a ser-ne una mica escèptic, no respecte a la unitat de la nació, però sí respecte a l'unitarisme i el patriotisme, manifestament hipòcrites, de molts que es diuen nacionalistes.

ELS CATALANS NACIONALMENT CONSCIENTS

Quina ha d'èsser la dada bàsica, la pedra molar, sobre la qual bastir la reconstrucció i l'alliberament nacional d'una nació oprimida, com ho és la nostra? Segurament no pot pas ser-ho la història, tant la de l'època de creixement nacional –massa llunyana– com la del temps de decadència –massa farcida de derrotes i desfetes, les conseqüències desnacionalitzadores de les quals també són història nostrada. Tampoc no pot ser-ho la llengua, l'ús i fins i tot el conreu de la qual no acrediten necessàriament cap voluntat de redreçament nacional. Tampoc no ho és certament el territori de 70.000 km² que, al sud-oest d'Europa, conserva topònims catalans.

Menys encara ho poden ser els actuals deu milions d'habitants que poblen aqueix territori, la consciència nacional dels quals és majoritàriament espanyola o francesa. Ni tampoc les formes de vida ni l'estructura econòmica, homologades i interdependents internacionalment com a resultat de la uniformització capitalista. Tampoc no en pot ser el punt d'arrencada la consideració de les divisions político-administratives passades (comtats, principats, regnes...) o actuals (províncies, departaments, regions autònomes...).

Tots els elements esmentats, clàssics en les tipologies nacionals, és evident que intervenen en la formació, en la desfeta, en la recuperació d'una nació, però cap d'ells no ens dóna una base ferma, material i tangible sobre la qual... bastir i protagonitzar una història de plenitud i de llibertat; sobre la qual... aconseguir que el català sigui la llengua natural i hegemònica d'aquests deu milions d'habitants; sobre la qual... arribar a constituir un estat independent de 70.000 km²; sobre la qual... fer que la població d'aquest territori esdevingui de consciència naturalment catalana, amb unes formes de vida social i econòmica pròpies, socialitzades i solidàries internacionalment; sobre la qual... organitzar les nostres estructures polítiques i administratives internes, d'acord amb les pròpies necessitats del poble i no arrossegant les imposades fronteres creades pels interessos de les classes fins ara dominants.

Quin és, doncs, aquest punt de partença tangible? A partir d'on, o de què, o de qui, serà possible avançar sòlidament, sense tenir la cua de palla? La resposta/proposta és aquesta: a partir del contingent humà actual de nació catalana, és a dir, a partir d'aquells que, entre els deu milions, tenen consciència i voluntat de ser catalans, i no pas espanyols o francesos.

La història, la fan els homes i les dones (en lluita de classes, no cal dir-ho, i potser no ho tornarem a repetir, car la significació de classe dels moviments d'alliberament nacional, en el nostre context capitalista, és perfectament inequívoca) i, justament per això, cal saber qui són i on són els qui, per llur nivell de consciència, poden ser –i només poden ser-ho ells i elles– el motor de la recuperació nacional.

Que quedi ben clar, però, que no es postula –cosa que seria teòricament aberrant, d'altra banda– la reducció de la nació catalana només a aquells que tenen la consciència de pertànyer-hi. El que sí afirmem és que aquests són el punt –els punts– d'arrencada de l'alliberament nacional de tota la nació catalana.

La recuperació de les balenes de l'Atlàntic Nord sols es pot fer a partir de les balenes actualment existents. I si consideréssim com a balenes tots els animals pesants que viuen i floten a l'Atlàntic Nord, bona la fariem si incloïem, dintre de la colla a recuperar, llurs enemics, els vaixells baleners! No tot el que viu i flota a l'Atlàntic Nord és una balena. Per realitzar una tal refeta cal partir només dels individus de l'espècie en extinció, allà on siguin. El més segur és que, dins el radi que abans del procés de liquidació els era naturalment propi, trobarem un nucli encara resistent i alguns altres exemplars esparsos, enmig d'aigües ja força insegures. Qualsevol intent, doncs, de recuperació de l'espècie, hom el farà a partir d'aquesta realitat física, la que ve donada per la ubicació real i per la capacitat resistent de les balenes que queden. I des del nucli es podrà intentar d'engegar la recuperació per tal d'ocupar de nou, ni més ni menys, el «territori» que els correspon, que els era propi, i es podrà intentar d'evitar-hi noves incursions d'animals d'espècies depredadores de balenes. Deixem, però, les balenes i tornem als catalans.

Si sobre un mapa de la Mediterrània occidental a pèl, sense línies polítiques de cap mena,

puntegèssim la població catalana amb consciència nacional de tal, ens sortiria una distribució força il·lustrativa. Hi hauria un nucli de màxima concentració a Barcelona i els voltants, fins a Lleida, Figueres i Tortosa, i una zona perifèrica de punts més esparsos, amb petites aglomeracions a Perpinyà, Ciutat de Mallorca, Castelló i València. Aquesta és la realitat de què cal partir als efectes de la recuperació de tot l'àmbit territorial i humà de la nació catalana. ¿No seria més sòlid partir d'aquesta materialitat dels catalans que tenim consciència de ser-ho, que no pas d'idealismes historicistes, d'entrebancs polítics, d'emmirallaments culturals, d'usos lingüístics sense consciència ni estima per la pròpia llengua, d'un territori de fronteres difuses, d'uns deu milions d'habitants on hi ha de tot o dels catalans de llinatge, si és que algú hi pensa?

L'observació de la distribució dels punts catalans sobre el mapa —el *formiguer català* actual— és feta en termes absoluts, és a dir, amb independència de la presència, molta o poca, de formigues d'altres formiguers sobre el mateix espai. No es tracta, en principi, de prendre en consideració la proporció de la població catalana conscient en relació amb el conjunt de la població, sinó la densitat de la població catalana conscient sobre el conjunt del territori, ja que, al meu entendre, la recuperació nacional depèn més del nombre i la concentració dels catalans amb consciència de ser-ho, per més que es vegin doblats per altres tants espanyols o francesos, que no del fet que es trobin ben sols però que siguin ben pocs.

Es fa més pel redreçament nacional des d'una gran ciutat, malgrat l'abundosa presència de molts altres formiguers i malgrat la minva de l'autòcton, que no pas des d'un petit poble del Pallars, del Ripollès, de Menorca o de la Vall d'Albaida, on encara tots o gairebé tots siguin de la terra.

Que la dada bàsica sigui el contingent de catalans amb consciència nacional com a tals no ens ha de portar a negligir la importància del contingent de catalanoparlants, dels quals els primers formen un subconjunt. És en el si de la comunitat lingüística catalana on, en general, els catalans conscients trobem unes primeres possibilitats d'actuació, d'eixamplament, alhora que la lluita per la defensa i l'expansió de l'ús del català esdevé una eina de recuperació lingüística i nacional entre la resta no catalanoparlant dels deu milions d'habitants. El contingent humà catalanoparlant és un esglaó intermediari entre els catalans conscients i la població total del territori català.

Els que ens autoreconeixem nacionalment com a catalans i no pas espanyols o francesos som la matèria primera de la lluita d'alliberament, som allò que roman, o simplement que hi ha, de nació catalana vivent. És ben probable que el tant per cent que pugui significar aquest col·lectiu dins els deu milions d'habitants del territori siga bastant reduït. El contrapunt optimista, tanmateix, vindria donat pel fet que aquest col·lectiu es regenera i tendeix a ampliar-se en la mesura que és format majoritàriament per joves. Com bé diu un company, anem de pujada, perquè els catalans espanyolitzats o francesitzats es moren. És a dir, es moren abans que nosaltres, perquè la seva mitjana d'edat és més alta, i és en aquest sentit que el futur ens és més favorable.

Tot açò explica que és en les «edats escolars» on més decisiva, encara que no declarada, es presenta la guerra de les nacionalitats, la de guanyar o perdre adscripcions nacionals a través de tots els missatges, principalment dels canals audiovisuals, que hom adreça als petits i als hoves.

Així, l'espanyolització de la ciutat de València és preocupant no tant per les generacions que, amb o sense plena consciència de la maniobra, han protagonitzat la deserció lingüística i nacional, sinó per la manera que l'«ambient espanyol» que s'hi ha creat pot incidir en els més joves. També és cert, però, que en la mesura que els joves ja no tenen la necessitat psicològica de justificar cap deserció nacional personal, ja no són bel·ligerants contra la recatalanització. Els blavers es fan vells. Tanmateix, entre no ésser contraris i ésser partidaris hi ha un bon pas. Un pas que només es fa, en aquestes edats, si el projecte català és —que ho és i— es presenta més atractiu que l'espanyol. I en aquesta «presentació» també intervé, i molt, la fermesa dels «presentadors». Si els espanyols, autòctons o d'importació, manifesten «creure's més» la seva causa que nosaltres, els catalans, la nostra, pocs adeptes farem entre els joves. Tot i que la nostra cultura ha estat sempre més avançada que no l'espanyola —l'humanisme, el renaixement i la major part dels corrents innovadors europeus han entrat i continuen entrant més d'hora i més intensament a casa nostra que no a Espanya— i que Barcelona és una capital més moderna i culturalment més solvent que Madrid, tenim un handicap: la

manca de poder polític. I això fa que la llengua catalana es trobi connotada com a llengua de segona, com a llengua autonòmica, enfront d'unes altres que són llengües de primera, estatals. I els fans dels equips de la segona divisió són menys nombrosos que els de la primera. La consideració en termes de prestigi, de necessitat i de força d'una llengua i de la cultura que s'hi vehicula es produeixen en relació directa amb la independència política. I si no tenim aquesta, hem de continuar la lluita per aconseguir-la. Una llengua es manté en la mesura que és percebuda, massivament, com a important i poderosa, això és, en la mesura que representa el poder o, si més no, la lluita pel poder.

Algú potser dirà que això de l'«àmbit territorial de la nació catalana» (de Salses a Guardamar, de Fraga a Maó o, millor, de les Corberes al Segura i del Cinca a Menorca), al qual ens hem referit diverses vegades en tant que àmbit territorial i humà a recuperar, és un apriorisme historicista de dubtosa actualització enmig d'un discurs que refusa partir de consideracions d'índole històrica. Qui pensi això va errat, car l'espai territorial que considerem de nació catalana és, ni més ni menys, el que ens ve donat, damunt el mapa, per la presència, per escassa que sigui, d'habitants que, nascuts al territori, tenen consciència nacional catalana. La diferència entre Elx i Cartagena, o entre Perpinyà i Narbona, és que Elx i Perpinyà tenen quatre o quatre mil habitants que són de la terra i que (encara) et diuen que són catalans de nacionalitat. I a Cartagena i Narbona, no. La diferència entre els espanyols que viuen a Elx i a Cartagena, o entre els francesos que viuen a Perpinyà i a Narbona, és que els primers –els d'Elx i els de Perpinyà– tenen entre ells quatre o quatre mil veïns que els diran que aquella terra, aquelles ciutats, són catalanes i que allò que hi pertoca és tenir-se per català. I els habitants de Cartagena o de Narbona no tenen aquests conveïns. Això dit sense perjudici que l'occitana Narbona tampoc no hauria de ser francesa.

Topònims a banda, així de fàcil resulta delimitar l'espai territorial català. I és que, en la lluita per la recuperació i l'alliberament de la nació, tot ho hem de fer a partir de la dada bàsica del contingent humà que (encara) té consciència nacional catalana.

Potser és el moment de fer un comentari sobre les teories del «crepuscle dels nacionalismes» (com les d'aquell ministre franquista que propugnava que ja no tenien sentit les ideologies..., llevat de la seva, és clar) elaborades pels intel·lectuals orgànics de *los jóvenes nacionalistas* de la Moncloa madrilenya.

Segons ells, el nacionalisme català ja no té sentit perquè ha perdut la seva base poblacional estrictament catalana. Tot considerant els deu milions d'habitants (o, més aviat, només el prop de sis de l'àmbit autònom dependent de Barcelona), fan la trampa d'agafar la ideologia nacional mitjana d'aquest conjunt de població i constituir així un personatge-típic d'ideologia catalanoespanyola (ja se sap: els corrents migratoris, la internacionalització de les relacions de producció, les interdependències de tota mena, la barreja lingüística, etc), per a dir, a continuació, que tots els habitants són això: catalanoespanyols, i que sobre aquesta base ja no té raó d'existir un nacionalisme català.

El que passa, en realitat, és que ells voldrien que tots els habitants del nostre territori fossin «catanyols», i extrapolen la seva trista condició al conjunt de la població.

L'estratègia d'alliberament nacional, però, no es basa o no s'ha de basar en la consideració inicial dels deu milions d'habitants amb la seva diversitat de consciències nacionals (que no és el mateix que la uniformitat d'una consciència nacional híbrida), sinó en el subconjunt de la població posseïdora d'una sòlida consciència nacional catalana, i punt. I a partir d'aquesta porció de la ciutadania vindrà la recuperació i/o l'assumpció de la consciència nacional catalana de la resta.

EL CENTRE I LA PERIFÈRIA

De la mateixa manera que qualsevol col·lectivitat en procés d'extinció es regenera, es refà, des d'allà on hi ha més individus resistents fins allà on n'hi ha menys, també els catalans amb consciència nacional de ser-ho tenim un centre i una perifèria, que vindrien clarament reflectits en la taca de punts que formen damunt el mapa. És gairebé segur que ningú dels que podrien ocupar-se'n no ha tingut mai cura de fer una enquesta adreçada a tot l'àmbit territorial amb la pregunta i les opcions següents:

–Quina és la teva nacionalitat?

- catalana
- espanyola
- francesa
- altra

I tanmateix en podem aventurar el resultat, gens arriscat d'altra banda, que la Catalunya central (d'Andorra fins Alcanar, de Fraga fins a Port-Bou, aproximadament), amb els seus sis milions d'habitants, donaria, no sols en quantitats absolutes sinó en tant per cent sobre el conjunt de la població, un contingent molt més nombrós de respostes catalanes que la Catalunya perifèrica (la del nord, 300.000 habitants; la del sud, més de tres milions d'habitants; la insular, molt menys perifèrica que aquestes, perquè no presenta frontera ni amb França ni amb Espanya, 600.000 habitants). Aquesta distribució dels catalans conscients, en la qual ni tan sols haurien de figurar les línies de limitació suara apuntades, portaria a qualsevol observador, amb una mica de seny i de perspicàcia i no influenciat per consideracions d'índole historicista o politicista, a concloure que allò lògic per a la recuperació nacional és actuar sistemàticament des del centre cap a la perifèria, sense manies ni tàctiques suïcides de «no-intervenció». Cada català amb consciència de nació té el dret i l'obligació d'intervenir en qualsevol afer que tingui relació amb la recuperació arreu del territori que ens ha estat i ens serà propi. I només faltaria que haguéssim de respectar les divisions que ens destrueixen com a poble!

Hi pot haver qui diu que aquesta estratègia «del centre cap a la perifèria, sistemàticament» no s'adiu amb la nostra història, en què cada «país» feia la seva via, tenia institucions pròpies i era respectuós amb el del costat com a bons (cosins-)germans –ja ho sabeu: «valencians i catalans, cosins germans». És clar que no s'hi adiu, perquè el que ens cal fer és no repetir la història, que prou malament ens ha deixat. A més, quants anys fa de tot allò? Si volem protagonitzar una història de llibertat, d'ara endavant, no hem de basar-nos en una història de divisions i d'opressió. Podem ser hereus de Jaume I tot el que voldreu, però no dels errors de Jaume I o de qualsevol altre. Els seus regnes i principats, que fa molts anys que desaparegueren a mans d'espanyols i francesos, ens els veiem, ara, sospitosament redefinits pels mateixos espanyols en llur *Estado de las autonomías*, això per si de cas algú encara tenia dubtes sobre si podrien ser «peces» per al nostre alliberament.

Ésser condicionat per la història, en la seva vessant política, implica no superar-ne l'opressió. L'alliberament s'ha de fer d'una altra manera, unitàriament i no per peces, si és que hom vol recuperar tota la nació. I qui només pensi en una peça, potser a la fi es quedarà sense res.

Com que acabem de fer, als efectes del nostre alliberament, un esment de to desqualificador a la història –a la nostra història– en tant que referència-condicionat política, potser caldrà puntualitzar que una cosa és refusar la tradició històrica regionalista-liquidacionista de regnes i principats, i altra de diferent és refusar les personalitats comarcals i locals, les quals, lluny d'això, han de ser potenciades, perquè són perfectament compatibles i complementàries amb l'estratègia centre-perifèria de resistència i d'alliberament nacional. Així mateix, i en previsió de possibles tergiversacions de la teoria que ací exposem, cal aclarir de bell començament que no preconitzem una societat futura amb una ciutat-centre omnipotent i superpoblada i una perifèria irrellevant i

despoblada. És en la lluita per la supervivència nacional que necessitem la interacció constant centre-perifèria, la qual perdrà previsiblement el seu caire de peremptòria necessitat en l'etapa de construcció (socialista) de la societat catalana independent.

Però en la primera etapa, la del combat per l'existència plena de la nació catalana contra les ocupacions comandades des de Madrid i París, ens és imprescindible l'actuació de i des de Barcelona com a centre aglutinador i dirigent.

Des del centre –que ve determinat per l'estricta constatació sobre el territori d'una major concentració de catalans conscients– han de sortir línies d'actuació renacionalitzadora cap a la perifèria, sense fer cas de qui pugui titllar de «centralista» la realitat que el centre faci el paper que li pertoca, sense fer cas de les demarcacions polítiques (per «històriques» que siguin), causa i/o efecte de la nostra opressió nacional, sense fer cas dels imperialismes espanyol i francès que, òbviament, es pronunciaran i actuaran en contra i que, fins i tot, trobaran autòctons que ho facin per ells.

Altrament, ¿com podríem, per exemple, els milers de catalans de la Catalunya del sud (antic Regne de València, avortat País Valencià) recatalanitzar pel nostre propi esforç els milions de valencians poc o molt espanyolitzats? O el centre actua com a tal, intervenint activament en tota la perifèria –tal com s'esdevé en qualsevol nació oprimida del món–, o no hi ha recuperació possible de tota la nació. De fet, ja passa que, malgrat la ideologia del regionalisme no-intervencionista, hegemònica en el catalanisme, les empreses significatives per a l'alliberament nacional, ho proclamïn o no, s'han mantingut, es mantenen o s'hauran de mantenir segons l'esquema de funcionament que va des del centre cap a la perifèria. El Congrés de cultura catalana, les organitzacions independentistes polítiques, armades o de masses, els mitjans d'informació en català, particularment la televisió, la Universitat catalana d'estiu, l'Institut d'estudis catalans, la Marxa de la llibertat, la Nova cançó, la Flama del Canigó, els congressos científics d'expressió catalana, el Congrés internacional de la llengua catalana, etc no poden tenir altre esquema de funcionament que el que ve determinat per la contundència material del major pes i la major potencialitat d'un centre que impulsa, cohesiona, organitza i dirigeix la perifèria. I que encara hauria de fer-ho més i més clarament. El centre ha de reconquerir la perifèria i, recíprocament, la perifèria s'ha d'afegir al centre.

A València, enfront de la interpel·lació espanyolista «els catalans, a Catalunya», només hi ha dues actituds possibles: o considerar que Catalunya comença efectivament Sènia amunt i que, en conseqüència, els catalans de Sènia amunt han de quedar-se a casa i els catalans de Sènia avall han de fugir cap amunt, o afirmar que València també és part de Catalunya i que, cas de sobrar-hi algú, són els espanyols que no volen integrar-s'hi. Per als catalans de qualsevol indret, València és casa pròpia –i aquesta no és cap novetat històrica– i són molts els valencians que, els uns dient-ho i els altres no, ho pensen així. Al capdavant, l'estentòria i subvencionada cridadissa blavera és bastant minoritària enfront dels que pensen que viure «a la catalana» els aniria molt més bé. De Vinaròs a Oriola, hi ha molta més gent ben predisposada a rebre i a relacionar-se amb els catalans del nord de la Sènia que no gent blavera anticatalana. I això s'ha de saber, s'ha d'experimentar i s'ha d'incrementar. Tot un programa, gairebé. De fet, tot baixant més enllà d'Alcanar, hom troba que els espanyols no han aconseguit mai fer fructificar cap ressort anticatalà fins a l'Horta de València. I al sud de l'Horta, ben poca cosa. Però precisament, perquè ho han fet a la ciutat –en saben de centre/perifèria– han aconseguit un ressò i un efecte –«els valencians no volem els catalans» (dit a València) o «els valencians no ens volen als catalans» (dit a Barcelona)– que no respon a la realitat. No és veritat que aquesta actitud sigui majoritària, tot i que han aconseguit fer-la aparèixer com a dominant. També han aconseguit, amb aquesta maniobra, reforçar el tradicional inhibicionisme preconitzat pel catalanisme «oficial» –l'excusa de «és que no ens volen»– la qual cosa dóna com a resultat, per als catalans centrals, una justificació ben còmoda i gens patriòtica: «no podem intervenir en els afers valencians». I d'aquest color ja n'hi ha prou, no tan sols perquè volem recuperar tota la nació, sinó perquè, encara que algú pensés a salvaguardar només l'antic Principat, la millor manera de fer-ho seria tirar-la llarga, portar les trinxeres i el combat a la perifèria, a la

frontera més exterior, reivindicar Alacant i València. Cal anar més lluny... d'Alcanar. En més d'un sentit.

Pel que fa a la recuperació nacional, perquè perdre el temps dient-los valencians als habitants de Vinaròs, Benicarló o Castelló? Quins avantatges presenta dir-los valencians sobre dir-los catalans directament? Quin sentit té intentar convèncer els habitants de Vinaròs, Benicarló i Castelló que són valencians si, probablement, és més fàcil convèncer-los que són, i que els convé més, ser catalans? Quin sentit té intentar que se sentin valencians si, probablement, els serà més atractiu sentir-se catalans? Posat, doncs, a fer país, fem el que ens pertoca, que la tasca d'estructurar i cohesionar la «Comunitat valenciana» és cosa que ja faran, si els convé, la Generalitat d'avall i l'*Estado de las autonomías*. (I ja veureu com la faran, si nosaltres fem el país que pertoca!)

Com que jo no em crec el mite d'un País Valencià que, un cop recobrat per ell mateix (?), s'unirà sencer a Catalunya per esdevenir tots junts nació catalana, em sembla més pràctic –i teòricament, més correcte, no cal dir-ho!– anar ja recobrant com a nació catalana allò que puguem i sense esperar la suposada «unitat» del País Valencià. La línia d'actuació per a la refeta nacional dels perifèrics podríem resumir-nos-la amb un eslògan, una mica expeditiu però clar com un llamp: D'Alacant o d'Eivissa estant, sense moure's del lloc, «apuntem-nos a Catalunya, i espanyol l'últim!» I «apuntar-nos-hi» no significa que som nosaltres, els perifèrics, qui hem de traspasar la Sénia o la mar, a mode d'emigració o de fugida, sinó que és Catalunya –exactament: la Catalunya central– qui ha de «reconquerir-nos», qui ha d'arribar de bell nou a les terres del sud i a les de mar enllà. Feina, doncs, de tots els catalans, i allà on més n'hi ha, més feina. Des del centre cap a la perifèria, tal com ens fèrem ens refarem.

A més, amb el desgavell nacional que hi ha de Vinaròs a Oriola, és quan hom diu les coses pel seu nom que la gent les entén millor. Si l'objectiu –un objectiu– és que ens «aclarim nacionalment», és evident que resulta més clar proposar «Catalunya» que no pas «País Valencià-Països Catalans». La segona fórmula és una mala disfressa de la primera, i els missatges han d'ésser com més senzills, millor. De tota manera, ja parlarem més extensament de la «qüestió de noms».

Contra l'estratègia centre-perifèria algú podria objectar que hi ha individus o empreses perifèriques amb incidència nacional. En tots aquests casos, tot i que l'individu o l'empresa en qüestió puguin radicar a Sueca, València o Ciutat de Mallorca, és des del centre on es difon i es dona suport a la dita activitat d'abast nacional. L'origen perifèric no impedeix un ressò nacional continuat... si el centre assumeix i rellança la idea, cançó, dansa, forma de lluita o nom de la nació que li arriba des de la perifèria. Què haguessin fet Joan Fuster, de Sueca, o Raimon, de Xàtiva, sense Barcelona? Macià i Companys, que eren de les terres de Lleida (dins la Catalunya central també cal aplicar la dialèctica nucli/perifèria), per tal de poder desenvolupar amb eficàcia la seva acció política d'àmbit català central, hagueren d'actuar en i des de Barcelona.

Ja sol passar, això, que iniciatives i persones amb empenta i lucidesa provinguin de les Catalunyes noves i, especialment, de les Catalunyes de frontera, d'allà on hi ha més perill d'extinció. I també sol passar que el centre, i Barcelona particularment, no estiguin a l'alçada de les seves responsabilitats històriques de salvaguarda i impuls de la catalanitat fins a la frontera.

Els exemples reportats fins ara no ens han de fer pensar que els catalans que vivim a la perifèria no tinguem cap altra cosa a fer que no sigui anar-nos-en al centre o proposar iniciatives d'abast nacional perquè el centre, si escau, les entengui i les estengui. Els perifèrics hem de defensar la catalanitat de la terra que trepitgem, la nostra terra més immediata, de manera que la fidelitat a la llengua, els costums, les tradicions i els interessos ens facin guanyar respecte i admiració devers la nostra actitud de genuïtat i de servei amb perspectives de futur. I, alhora, hem d'estendre les pautes que ens vinguin del centre o que anem a buscar al centre.

De totes formes, potser cal aclarir que marcar pautes des del centre no vol dir necessàriament marcar les pautes del centre. La sardana, impulsada des de Barcelona, era originària de l'Empordà. L'expressió «Països Catalans», que neix modernament com qui diu a Sueca, es difon des de Barcelona. El mateix hauria de fer-se amb tot allò vàlid per a la reconstrucció nacional que sigui, en principi, propi d'una perifèria més o menys llunyana. El centre ha de difondre pautes nacionals,

pautes de comportament d'acció cultural o de lluita política que siguin d'interès per a l'alliberament nacional, recollides arreu, que poden coincidir o no amb la local manera de fer, o de dir, del propi centre. El centre ha de voler i ha de saber fer-ho. Ha de teir la suficient *sensibilitat* per agafar tot allò vàlid nacionalment (des del joc de pilota valenciana i les filades de moros i cristians fins a les cançons tradicionals de la Catalunya del Nord o el present d'indicatiu mallorquí, en primera persona del singular, sense vocal de recolzament) i estendre-ho per tota la nació, amb una decidida voluntat d'establir referències i pautes unitàries d'àmbit nacional. I, finalment, destinat (sobretot) a perifèrics amb prejudicis, que també n'hi ha, cal dir que no tenim altra alternativa: o apostem pel centre, d'on al capdavant s'ha fet gairebé tot el que hi ha, bo o dolent, de la renaixença ençà, o ens n'anem a la França, els uns, i a l'Espanya, els altres.

Un exemple il·lustratiu de l'estratègia centre-perifèria, encara que només puguem esgrimir-lo sense reserves pel que fa a la conservació i ampliació de l'ús del català, però no en esguard dels continguts nacionalitzadors, és el de la reivindicació de l'arribada normal de Tv3 a Perpinyà, Ciutat de Mallorca o València. Quin català conscient defensaria l'estratègia (?) de la creació d'emissores regionals i no la de l'extensió de Televisió de Catalunya a tot el territori català? De la mateixa manera, hauríem de maldar per aconseguir que altres empreses culturals del centre arribin a la perifèria. Establir aquesta mena de xarxa comunicacional és fonamental per a la conservació, si més no, de la nació. N'és una condició necessària... però no suficient, perquè altra cosa són els continguts, que també tenen a veure, i tant!, en la recatalanització o en la seva contrària, l'espanyolització o francesització. Però no en parlem, encara, perquè allò que cal emfasitzar és l'aspecte «estructural» centre-perifèria de l'estratègia d'alliberament nacional, aspecte que, d'altra banda, i per més que no ho sembli, també té el seu color polític.

La vitalitat de la perifèria meridional, tan cridanera, exòtica i entranyable, podria ser només la vitalitat d'abans de la mort, i la gent de la Catalunya central han de saber-ho i deixar de fer-se l'orni. La inversió dels termes és tan notable que àdhuc hi ha qui diu que és des del País Valencià d'on ens vindrà la reconstrucció nacional, la força, l'empenta i l'entusiasme. Aneu, veniu a veure alguns dels valencians cridaners i entusiastes de Prada, del Pi de les tres branques o de l'Onze de setembre, veniu-los a veure en el seu medi quotidià, envoltats de valencianoespanyols, silenciosos, enrabiats o impotents. Tal vegada a Prada, Berga o Barcelona criden tot el que no poden cridar a València, i per això criden tant, i per això es produeix el miratge. Cal, però, no enganyar-nos: en general, quan hom té més necessitat d'afirmar quelcom –en especial, la seva identitat nacional– és quan les condicions sociopolítiques li són més adverses. Fin i tot pot donar-se una relació directa entre les afirmacions de catalanitat i el procés de descatalanització. A la ciutat de València, si més no. Val a dir, però, que no és del tot fals que siga des del sud –potser per aquella lucidesa dels condemnats a un termini més curt– d'on es plantegen les exigències més clares i nacionals d'alliberament.

En bona mesura, el País Valencià constitueix, nacionalment, una terra de missió, en la qual, ara per ara, porten les de guanyar els «missioners» espanyols. I no sols perquè comptin amb una dilatada «experiència» en tal comesa, sinó perquè no hi troben competència. No hi ha presència catalanocentral amb la qual poder contrastar, si més no, l'espanyolització omnipresent. De Madrid i madrilenys, n'estem plens, físicament i televisivament, mentre que de Barcelona no ens arriba gairebé res. Fins i tot, des de la perspectiva hipòcritament democràtica d'aquells qui diuen que els valencians ja decidiran nacionalment què volen ser, caldria donar-los a conèixer, als valencians, «les dues opcions» per tal que poguessin «pronunciar-se» amb coneixement de causa. Això seria lògic i raonable. Tanmateix, quan les identifications nacionals esdevenen fenòmens de masses, aleshores les conviccions nacionals són sovint complementades i substituïdes per les adscripcions patriòtiques sentimentals i, per això, o fem que al sud de Vinaròs funcioni el ressort patriòtic català o no hi tenim més alternativa que l'espanyolització. Quan sents cridar «País Valencià» a continuació de cantar *La manta al coll* o *Som els més borratxos* t'adones de la fluïdesa i de la inconsistència de la reivindicació patriòtica paísvalencianista. Les referències patriòtiques en una nació oprimida han de poder provocar sentiments pregons de plors o de ràbies, i el crit «País Valencià», en general, és una efusió festiva que no ha arribat a tocar la fibra de gairebé ningú. Ni pot arribar-hi, perquè la «pàtria

valenciana» no existeix en tant que projecte nacional. I de *Comunidad valenciana*, no cal ni parlar-ne. I *limno* –o hem de dir-ne «limne»?– només aprofita com allò que és: una efusió regional. Els elements patriòtics inherents a un procés d'alliberament nacional no existeixen en esguard estrictament valencià, separat de Catalunya, ni pot haver-n'hi, ja que, per poc que cerquem figures emblemàtiques de la història, la política o l'art que hagin estat fidels a la terra, hom troba la imatgeria catalana comuna més algun valencià afí al Principat. Com seria el cas del mateix patriarca de la renaixença a València, en Teodor Llorente, qualificat per Marià Aguiló com «el més català dels valencians». En aquesta recerca, recorreríem el mateix camí que dugué el poeta Miquel Duran de València i el mestre escriptor Carles Salvador a afirmar, respectivament: «Jo, valencià, nascut a València, afirme que la meua pàtria és Catalunya» (1908) i «Valencià de la ciutat de València, declare que sóc català» (1933).

L'estratègia pluralista segons la qual casa «país» català ha d'encarrilar la respectiva via de recobrament i, després, ja ens ajuntarem tots en una sola república més o menys sobirana, organitzada internament més o menys federalment, és una estratègia fal·laç, un conte de fades i barrufets. Els valencians catalanistes, que fins ara hem intentat amb les nostres forces «fer país (valencià)», no hi hem reeixit ni podrem reeixir-hi per nosaltres mateixos. I no reeixim en la recatalanització de la zona per la senzilla raó que representem uns quants punts esparsos enmig de molts altres que tenen consciència espanyola i sovint voluntat i llengua espanyoles.

La presència del català a la ràdio i a la televisió és pràcticament inexistent en les emissores que hi ha de Vinaròs cap avall; el mateix podem dir pel que afecta els rètols públics o privats i la premsa diària; i pel que afecta els noms de persona (¿sabeu que, per exemple, gairebé tots els «Jordi» valencians són *Jorge*?), i els costums i els jocs, tant a propòsit dels continguts com de la llengua: costums i jocs aliens desplacen els propis i, alhora, la llengua pròpia, car vénen lligats a la llengua del mitjà difusor (generalment, la televisió espanyola); però també passa, per a més inri, que costums i jocs catalans no ens arriben des del nostre centre Barcelona, sinó des del centre espanyol (itzador) Madrid, i aleshores també provoquen el canvi de llengua: en una revetlla (que ningú no diu «revetlla») hom pot veure xiquets i grans ballar la dansa d'*En Patufet*, que fa així: «*Pachín, pachín, pachán, mucho cuidado con lo que haceis; pachín, pachín, pachán, a Garbancito no piseis*» La forma original catalana («Patim, patam, patum, homes i dones del cap dret; patim, patam, patum, no trepitgeu En Patufet») simplement no ha arribat a la perifèria meridional.

És tan cert que en tot allò que té incidència de masses és determinant el centre difusor, que quan el Barça fa una bona temporada, cal reconèixer-ho, es creen condicions més favorables per a la recatalanització. D'altra banda ¿algú pot negar, a la contrària, que el Real Madrid ha estat i és un poderós instrument d'espanyolització?

En la mesura, doncs, que la Catalunya central i especialment el seu nucli, Barcelona, no actuï i influènci sobre tota la perifèria nacional, seran, són, els altres centres aliens, Madrid o París, que actuen i influencien. Amb la *movida madrileña* (que a València anomenen «moguda», i això quan ho tradueixen) o amb el que sigui –com és també la presència física, personal, de molts «visitants», o la venda diària de 30.000 exemplars de *El País*, de Madrid, entre Vinaròs i Oriola– Madrid aconsegueix l'assimilació cultural i nacional de les zones perifèriques catalanes.

Propugnar enfront d'això que els habitants de Vinaròs en avall adquireixin personalitat com a valencians i n'estiguin orgullosos de ser-ho és absolutament il·lusori. És una maniobra patriòtica que no pot funcionar. Ens han destrossat tant que el «ser valencià» representa una referència espanyola en sintonia amb l'objectiu d'*ofrendar nuevas glorias a España*. Entre la pròpia població, ser valencià no es troba valorat en absolut, no té cap atractiu, i així es manifesta en la cançoneta «sóc valencià, visca el pa, visca el vi, visca la mare que m'ha parit», cantada amb mitja trompa i només a l'Horta de València (a Alacant deien «sóc alacantí...»). La connotació del mot «valencià» no va més enllà d'una referència regional i fins i tot provincial espanyola, com «extremeño» o «murciano». Dir-nos valencians, avui, és la nostra manera de dir-nos habitants, a tot estirar, d'una regió autonòmica espanyola. (I la nostra manera de dir-nos catalans, com la de qualsevol altre, és

justament dir-nos catalans).

Així les coses, resulta impossible realitzar cap recuperació nacional, ni que sigui només una part del trajecte, a partir de la desprestigiada, poca-solta i provincianoregional concepció que els habitants del propi territori tenen de si mateixos, en tant que valencians. Pel contrari, l'alliberament nacional ha de tenir grapa des del començament, s'ha de fonamentar en la reivindicació d'una pàtria respectada, malgrat la seva opressió; d'una pàtria el nom propi de la qual ja comporti connotacions de dignitat i sobirania. Oferim-los als valencians Catalunya com a pàtria pròpia i tornaran, tornarem a ser «vers catalans», com deia Ramon Muntaner. Al capdavant, això no seria cap novetat: per als afeccionats a cercar el suport de citacions històriques cal recordar que per a fra Vicent Ferrer València era part de Catalunya i que els jurats de la Ciutat es congratulaven dels èxits de l'infant Martí, a Sicília, perquè significaven «honor e utilitat a tota la nació catalana». O que Pietro Bembo s'espantava de l'entronització del papa Borja amb l'exclamació «*O Dio, la Chiesa Romana in mani dei catalani*» i que el novel·lista Bandello, un altre italià, encara en 1560 qualificava València de *gentile e nobilissima* i afegia que *in tutta Catalogna non è più lasciva ed amora città*.

Un altre senyal que ens mostra fins a quin punt «País Valencià» no ha penetrat seriosament entre els mateixos catalanistes valencians és que, a tort i a dret, veiem com aquests redueixen banalment l'expressió a una simple sigla, «PV», en contextos on fins i tot la substitució resultaria insultant, si hom s'estimés el País Valencià com a pàtria. Així, per exemple, hom ha vist «Escola d'Estiu del PV» o «Taula Ecologista del PV», etc. Quin nacionalista basc o català escriuria *E. Udako Ikastolea* o «Taula Ecologista de C»? Quant a la substitució de «País Valencià» per «Comunitat Valenciana», en comptes d'anar cap a la construcció d'una pàtria, sembla que encara en trivialitza més el concepte, donades les connotacions del mot «comunitat», això és: agrupaments funcionals diversos (freres, veïns, regants...) o simple ens administratiu a l'estil de «Comunitat europea», que és una cosa freda, situada en un nivell burocràtic diferent de les possibles connotacions afectives del registre «Europa». Seguint aquest fil analògic, s'ha de dir que «València» sí que pot tocar la fibra sentimental –i ho confesso com a fill que en sóc–, la qual cosa ens duu a plantejar-nos la qüestió del que podríem anomenar «patriotisme ciutadà».

Sobre l'esquema bàsic d'àmbit nacional centre-perifèria hem de superposar el de ciutat-comarques, en el sentit de prendre en consideració les interaccions entre una ciutat i la seva zona d'influència, i amb la intenció de subratllar la importància dels nuclis urbans per a l'alliberament nacional. La presència d'un centre i una perifèria, ens agradi o no, és una constant universal, des de l'estructura de la matèria fins a les organitzacions socials, que apareix reiteradament i superposadament, de manera que sobre un centre i una perifèria globals apareixen altres centres menors amb les seves corresponents perifèries.

En el cas que ens ocupa de la col·lectivitat dels catalans amb consciència nacional com a tals, cal que considerem a sobre, i a dintre, del centre-perifèria global els nuclis intermedis, les ciutats, amb les seves comarques adjacents. Cal, però, no absolutitzar la influència dels centres sobre les perifèries, perquè tal ciutat pot fer de centre per a determinades funcions i no per a d'altres. No hi ha una compartimentació exacta entre els diversos centres i perifèries que se superposen. D'altra banda, les mateixes ciutats catalanes esdevenen, per mor de l'opressió nacional, centres repetidors també de Madrid i París; és el cas més clar de València, Alacant o Perpinyà. En qualsevol cas, però, la seva influència nacionalitzadora catalana o desnacionalitzadora (exactament: nacionalitzadora espanyola o francesa) és determinant.

Això dit, analitzaré fins a quin punt l'estratègia d'alliberament nacional parteix d'aquests pressupòsits. Quantes vegades hem sentit a dir coses que «la nostra esperança és a les comarques», «les comarques recuperaran la nació», etc? Vulguem o no vulguem, la concentració de la majoria de la població en les grans àrees urbanes és un fet, i aquest fet condiciona les prioritats a observar en l'alliberament nacional. Primerament, el manteniment nacional i nacionalitzador del nucli principal, Barcelona, tot estenent la seva capitalitat a tota la nació, i, després (no en el temps, sinó en l'esforç global), Perpinyà i València i Ciutat de Mallorca i Castelló i Alacant i Elx... I les comarques seguiran les ciutats. És dur, però és així.

L'espanyolització de València, per exemple, no resta reclosa o circumscrita a la ciutat de València, sinó que s'encomana a Sagunt, Torrent, Alzira, Gandia, Alcoi... i, des d'aquestes ciutats mitjanes, als pobles de llurs voltants. Col·legis i mercats, oficines i comerços, clubs esportius o associacions polítiques funcionen des dels centres, petits o grans, cap a les perifèries corresponents i vehiculen unes pautes nacionals –la llengua, però no sols la llengua– que poden refer la nació o desfer-la... per passar de la pròpia a una altra. (Les condicions de subordinació en què la gent s'incorpora a l'altra nació és un tema digne d'estudi per a una altra ocasió).

Donar per perduda una ciutat és donar per perdut, a termini curt, d'una generació o dues, el seu radi d'influència. Per això resulten bromes macabres allò d'aplicar el terme «Blavència» a la ciutat de València o de dir que «el País Valencià acaba en el Camí de Trànsits» (el Camí de Trànsits és –era, més aviat– la ronda externa de la ciutat, més enllà dels eixamples d'inicis del segle XX). I per això cal prioritzar els esforços polítics, fins i tot els de caire electoral, a les ciutats. Pel que fa a València, resulta més còmode i més gratificant treballar «a comarques», però és també més innocu. Si la meitat d'iniciatives que s'han dedicat a «fer país» –un «País Valencià» que no funciona com a tal país– s'haguessin dedicat a «fer ciutat», la situació actual del sud de la nació catalana seria molt més favorable.

Si les concrecions i els exemples de l'estratègia centre-perifèria es refereixen, quasi en la seva totalitat, al centre i al sud, no és tant per la meua particular experiència, sinó per la raó que, a l'engròs, tot mirant-hi només les grans xifres, la perifèria realment important i la que es troba més en litigi és la meridional, amb els seus més de tres milions d'habitants. La perifèria insular no està en contacte directe amb Espanya –de fet, compta amb una vitalitat nacional, en molts aspectes, que la fan més aviat part del centre–, mentre que la Catalunya del sud té una llarga i oberta frontera directa amb Castella –des del Racó d'Ademús a l'Horta d'Oriola, amb la bocana oberta del port d'Almansa: «quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança»– a diferència de la Catalunya central, que en resulta «protegida» per l'Aragó, veritable coixí històric entre Castella i la Catalunya central. La Catalunya septentrional, d'altra banda, està separada de França per Occitània, i París, que ja no val la missa que valia, li queda molt lluny..., mentre que Barcelona li resulta cada cop més a prop. Realment, la perifèria per antonomàsia, la que té importància estratègica pel seu pes poblacional, territorial i econòmic, és la del sud. Que la guanyi Espanya o que la recuperi Catalunya és vital per al futur de l'una i l'altra. Si aquests tres milions bascuessin del costat dels altres set, la pell de brau s'esquinçaria i Espanya quedaria definitivament coixa en perdre el pernil català (heu observat que la Catalunya continental –de Salses a Guardamar– té forma de pernil?). Els espanyols –les classes dominants espanyoles, més aviat– ho saben molt bé, tot això. Alguns catalans del sud, també. I els catalans centrals? Si els vells no ho entenen, malaguanyats siguin, però si més no els joves ho entendran.

Si fem, d'altra banda, un cop d'ull als moviments d'alliberament nacional d'arreu el món, observarem que cap nació no s'allibera a trossos que convergeixen després en una unitat. La lluita és sempre única i és menada des del centre cap a la perifèria, perquè les perifèries, totes soles, són condemnades a l'extinció/assimilació per part de la nació que les domina. Aquesta estratègia, única vàlida per difícil que sigui de tirar endavant, comporta unes simplificacions notables començant per la famosa i no resolta fins avui qüestió de noms.

EL NOM DE LA NACIÓ

Si anem una mica més enllà d'un pam del nas i mirem el nostre formiguer de fora estant, des del món anglosaxó, per exemple, lliures de la influència de l'«espanyolina», la «timoratina» i altres drogues locals, descobrirem i reconeixerem *Catalonia*, tot naturalment, sense eufemismes, ni noms plurals incomprensibles. N'estaríem temptats, amb el permís de Pedroló, de dir-ne així:

«És molt senzill: digueu-li Catalunya»

Tot continuant a fora, imaginem que ens trobem, jo, per exemple, en la circumstància d'haver d'explicar a algú què sóc i quina és la meva nació, i que aquest algú no té temps ni ganes de fer cap curset de reciclatge ni de llegir cap llibre dels que ací gastem per iniciar el personal en aquestes qüestions. La cosa podria anar així:

—Jo sóc valencià, que és la meva manera de dir-me català, és a dir, que sóc català dels Països Catalans però no de Catalunya. Sí, ho ha entès bé: català sí; de Catalunya, no. Veurà, és que hi ha catalans que són de Catalunya i catalans que no són de Catalunya. Els catalans que no són de Catalunya tenen el premi de consolació de ser dels Països Catalans. Jo, per exemple, sóc del País Valencià.

—No, el País Valencià no és una nació, sinó part d'una nació que és formada per tots els Països Catalans.

...

—Què diu? Que aleshores Catalunya tampoc no és una nació? Home, per l'amor d'Ausiàs Marc, no digui que Catalunya no és una nació, que això és el que sempre han dit el Franco, el Fraga, el Felipe i tots els altres!

...

—Deixem-ho córrer: aquí fora li puc dir, clar i ras, que sóc de València, que València és una ciutat de Catalunya i que Catalunya és una nació a cavall dels estats francès i espanyol, des de Perpinyà i Andorra fins a Alacant i Maó, amb una petita incursió a l'Alguer, a Sardenya, que més valdria que, abans que no italiana, fos catalana d'una Catalunya lliure. I també li diré que això de «País Valencià» i de «Països Catalans» són fórmules casolanes, d'ús intern i sense validesa internacional. Entesos?

Tornem a casa.

La frase «la meva pàtria és/són els Països Catalans», a més d'un atemptat a la gramàtica més elemental, cosa que ja la fa difícilment pronunciable, és una construcció semànticament artificial, perquè «Països Catalans» és una expressió de circumstàncies, fruit d'un raonament i no pas d'un impuls emocional patriòtic. Passa el mateix amb el «Visca/visquen els Països Catalans!» On s'ha vist un crit abrindat en què l'agitador comenci fent botiges: «vis... ca... quen...»? Sense necessitat d'anar més lluny, vés per on, el mateix Lluís Llach ens va oferir una bona mostra de titubeig en referir-se al nom de la nació, en el recital del sis de juliol del vuitanta-cinc, al Camp del Barça; ja no sabia si dir «països», «comunitats» o vés a saber què. Com que el visca reportat no funciona, per botijós i perquè no toca la fibra, hem hagut de recórrer al clar i arrelat «Visca la terra!» i, així mateix, algun dia direm sense embuts, de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, i a l'Alguer, «Visca Catalunya!».

Amb el nom de nació, sobretot quan ha de passar dels papers als carrers, quan esdevé pàtria reclamada col·lectivament, no s'hi pot jugar ni anar amb eufemismes, propostes tàctiques o amb el «ara diguem això i després ja direm allò altre». El nom de la pàtria ha de ser clar i net, contundent i singular. Pràcticament, cap nació del món no té un nom en plural (els Estats Units d'Amèrica, a efectes patriòtics, s'ha fet seu «Amèrica» a soles) i nosaltres no sols tenim un nom en plural, sinó que, potser esperonats per aquesta originalitat, hem produït una pluralitat de noms: «Pàtria llemosina», «Bacàvia», «Països Catalànics», «Gran Catalunya», «Països de Llengua Catalana», «Països Catalans», «PPCC», «Terres Catalanes», «Terres de Llengua Catalana», «Àrea de la Llengua Catalana», «Konilòsia», «Valencelona», «De Salses-a-Guardamar-de-Fraga-a-Maó», «Arc Mediterrani», etc. I és que, tret de nosaltres, enlloc hom no decideix el nom de la nació —ni més ni

menys que el nom de la nació!— en funció d'oportunitats circumstancials, en funció d'argumentacions tacticistes o de conjuntura. Com si diguéssim, un nom per fer el rodatge i un altre pel quilometratge posterior.

Decidir el nom per mor d'unes preteses virtualitats tàctiques ens ha portat al fet que cadascú sigui lliure de considerar «més tàctic» un altre nom o, fins i tot, cap: al «no diguem Catalunya que Països Catalans és més tàctic» segueix el «no diguem Països Catalans que Països de llengua catalana és més tàctic», el qual ve seguit pel «no diguem Països de llengua catalana que Terres de llengua comuna és més tàctic», i així successivament fins al «no diguem cap nom, i anem fent».

Cap català amb consciència de tal no posarà en dubte que el nom que ens escau és Catalunya, senzillament. I els no catalans no tenen dret a opinar-hi o, si més no, no ens hauríem de deixar enredar per la seva opinió. Un que no es digui català, què ha de dir-ne, de Catalunya? La qüestió plantejada entre nosaltres, de vint anys ençà, consisteix a prenguntar-nos si per assolir el nom que ens correpon cal anar pas a pas. Fins a quan hem de dir «Països Catalans»? Quins avantatges presenta? Condueix «Països Catalans» cap a «Catalunya»? Un valencià o un mallorquí amb consciència nacional espanyola troba tan llunyà «Països Catalans» com «Catalunya»: el plural de «països» no li suposa cap atractiu per superar les seves reticències, i un cop assumida la seva condició de nacional català, una vegada superats els prejudicis del Cat, tant li és «Països Catalans» com «Catalunya». La qüestió es troba en el radical Cat. La història recent valenciana ens demostra que, en dir «català», tant és que ho diguis en singular com en plural. Us puc ben assegurar que dir «Països Catalans» a València no té cap efecte especial quant a facilitar l'assumpció de la condició nacional catalana dels valencians. Els pocs que, des de la Reforma política espanyola de 1977 ençà, ens hem mantingut sense claudicar en cap moment pel que fa a l'ús de «Països Catalans» (i en tantes altres coses!), no tenim, precisament, fama d'assenyats i tàctics, sinó d'arrauxats i radicalots. A sobre que utilitzes la vaselina dels «països» ets un espanta-sogres! Què diran, doncs, quan utilitzem, tot senzillament, el nom clar de Catalunya? S'hi apuntaran els crítics «assenyats» al mot «Països Catalans»? El trobaran raonable, aleshores? Hi ha qui diu que és prematur, al sud, introduir ja el mot «Catalunya». Fins a quan hem d'esperar? Fins que no quedi ningú amb qui connectar? Fins que s'hagi consumat el canvi de «català» per «valencià» (pel que fa a l'idioma), el canvi de «País Valencià» per «Comunitat valenciana» i el de «Països Catalans» per «comunitats veïnes»? Decididament, no hi ha altre remei que actuar-hi de forma urgent i contundent, abans que les pautes terminològiques de la parcel·lació autonòmica no reixin a imposar-nos un distanciament insuperable.

Pel que fa als habitants de la Catalunya central, el circumloqui resulta encara menys justificable: de designar la seva pàtria amb el nom de Catalunya han de passar a designar-la amb el nom de Països Catalans per tornar, més endavant, de nou a Catalunya. Els catalans centrals, així, haurien de deixar el nom «Catalunya» en hibernació, tot substituint-lo per «Països Catalans» si es reflecteixen a tota la nació, i per «Principat» si es refereixen a l'àmbit de llur regió autònoma actual. Llençar per la finestra, durant tot el «període tàctic», les possibilitats de mobilització patriòtica que la menció de Catalunya comporta és simplement suïcida, és desconèixer que en un moviment d'alliberament nacional la tensió i l'entusiasme patriòtic són l'element fonamental.

Hom diu, i se'n plany, que allò de «Països Catalans» no ha quallat a la Catalunya central. I és natural. D'entrada, la fórmula es presentava per resoldre el problema de la manca de nom nacional dels perifèrics, especialment els valencians. Els catalans de la Catalunya central no tenien —i, per tant, no sentien— aquesta necessitat. Com voleu, doncs, que s'agafin a un altre nom, més complicat i dispers, si ja en tenen un de més senzill i contundent i, afortunadament, molt arrelat? Com voleu que s'abandonés el mot «Catalunya» si figura en les estrofes de tantes cançons, com ara *L'Emigrant*, *El meu avi* i *Els segadors*?

I si «Països Catalans» no es presenta com a nom conjuntural i tàctic sinó com al nom definitiu de la nació catalana, aleshores l'aberració seria encara més considerable, perquè això significaria proposar l'esbandiment total, no transitori, del nom «Catalunya». Però Catalunya és la meua pàtria i la teva i la d'aquell, posseïdora d'un bell nom que han cantat i cantaran els nostres poetes, que la

major part del nostre poble s'estima com a propi, independentment dels diferents continguts de sobirania o de territori que hi posi. Feina nostra és lluitar per fer que el poble li doni, a Catalunya, la significació nacional i territorial que li escau, i imposar aquesta significació davant els nostres enemics. Però no ho fóra convertir la «qüestió de nom» en una dolenta «substitució de noms».

És molt freqüent el cas de catalans centrals que, fent un esforç de voluntat i d'aplicació, volen seguir la nomenclatura proposada fins avui, i aleshores diuen coses com «Catalunya i els Països Catalans». Fan, sense haver de renunciar al mot «Catalunya», una adaptació dels Països Catalans que, així, passen a designar només la perifèria. Ben mirat, aquesta és una altra possibilitat –i no la més forassenyada– en l'embolicada qüestió de noms catalans: si la perifèria necessitava un nom d'identificació nacional, i el centre no, la conseqüència que se'n pot derivar és que el nom nou s'apliqui només a la perifèria. Precisament, un dels riscos, i dels fracassos, del nom nou és que els uns –la perifèria– el necessitaven i els altres –el centre– no.

«Països Catalans», però, no és l'única solució, ni la millor, per a la septentrional, on ja s'ha iniciat el camí de l'«ampliació» de Catalunya, i això ha fet que, si més no per a tots els catalans conscients, «Catalunya» ja no sigui un mot que designi només quatre províncies de l'administració espanyola. I dir-ne senzillament Catalunya (del Nord) a la regió que abans es deia, gairebé sempre, el Rosselló –històricament, «els comtats del Rosselló i la Cerdanya»–, ha estat una maniobra onomàstica renacionalitzadora ben recent.

També cal fer esment d'aquells catalans centrals que, ja no tant de bona fe, fan un ús no nacional del mot «Països Catalans». Per a ells Catalunya és la nació –tampoc no es passen de ratlla afirmant-ho!– i els Països Catalans són la seva prolongació lingüística i cultural, una mena de nebulosa, cobertura o hinterland de la Catalunya restringida. Aquesta actitud fa compatibles l'accepció espanyola del terme «Catalunya» amb l'ús cultural del terme «Països Catalans». Ben mirat, una gran part de les vegades que als papers periòdics apareix «Països Catalans» és en aquest sentit. L'ús de «Països Catalans» no acredita ni significa la prèvia consideració de tals «països» com a una nació. A força de ser sincers haurem de dir que el plural tampoc no propicia aquesta consideració uninacional: «Països Catalans» sembla ser més aviat el nom adequat a un conglomerat d'origen catalanesc que no pas el nom de la nació catalana.

«Catalunya», altrament, és un mot compacte que, esgrimit de les Corberes al Segura i del Cinca a Menorca, esdevé una pedra, una arma no susceptible de desviacions estrictament culturals, indigerible per als espanyols, i impracticable pels catalans implicats amb la consideració de Catalunya com a regió autònoma d'Espanya.

I si algun català central potser té «escrúpols» de dir-nos, per exemple als valencians, que som part de Catalunya, cal respondre que allò que hauria de provocar-li una veritable preocupació és el fet de considerar els del sud no tan catalans com ell, és a dir, catalans de segona, que és el que passa realment quan es nega la condició de català i es nega el nom de Catalunya als habitants de la perifèria. A més, a qui es «respecta» quan no es diu Catalunya a tota la nació catalana? Segur que no es respecta els catalans conscients de la perifèria, sinó més aviat al contrari; per als perifèrics amb consciència espanyola o francesa no representa cap gran cosa aquesta suposada «delicadesa», per tal com no els motiva per a llur possible recatalanització.

Als anglesos, italians, hongaresos o croates els facilitem llur comprensió del tema dient les coses –i les nacions– pel seu nom. ¿No ocorre en el fons que amb aquesta «precaució» no respectem sinó els espanyols?

En aquesta qüestió de noms també és determinant la dialèctica centre-perifèria. Si per a la gran majoria dels catalans la seva pàtria és Catalunya, no cal que cerquem cap altra solució. El nom del centre s'ha d'estendre a tota la perifèria, sense més qüestió. I tots, començant aquest cop pels catalans centrals, hem d'ampliar l'àmbit territorial i humà que «Catalunya» designa. Això, malgrat la seva duresa –o justament per la seva duresa– és més fàcil i més clar que el desgavell de noms actual, i presenta més possibilitats de penetració de masses; especialment en el centre, que al sud ja hem dit que les dificultats són les mateixes que les de «Països Catalans».

«Països Catalans» és una expressió que trobem en els papers (en alguns papers) i en les

concentracions independentistes dels carrers. És una expressió ritualitzada que en la vida normal de cada dia no hi ha mans per encabir-la, per fer-la quotidiana. Una mare pot dir a la seva filleta: «ets la nena més bonica del món!» o «de Catalunya» o, segons i com, «d'Espanya». Li diria, però, «ets la nena més maca dels Països Catalans!»? Em sembla, a hores d'ara, un esforç inútil i mal dirigit, car no hem aconseguit, amb vint-i-tres anys de rodatge, que «Països Catalans» formi part del registre d'ús col·loquial, ni al nord, ni al sud, ni terra endins ni mar enllà.

L'expressió «Països Catalans» es presta, així mateix, a perilloses adjectivacions, que veiem massa sovint, com són ara: «els plurals Països Catalans», «els diferents Països Catalans», etc. Al capdavall, ja no saps si el que l'expressió vol dir és que cada part és una unitat homogènia, diferent de la del costat, o que tot el conjunt, i, amb ell, també cadascuna de les parts, presenta múltiples diferències o pluralitats internes. En aquestes condicions, afirmar la unitat nacional dels catalans és una tasca penosa, pura mortificació. «Unitat nacional dels Països Catalans» és una frase de l'estil de «unitat en la diversitat», «nació de nacions», «país de països», etc. Un «sí, però no», un *coitus interruptus*, una *contradictio in terminis*, un «vull i no puc»... En el fons, la qüestió és aquesta: som un sol país o som diferents països?

Amb el plural de «països» al davant, qualsevulla iniciativa cohesionadora, unitària, de la nació catalana neix pràcticament avortada. És un plural que neutralitza sistemàtica, d'ofici, els intents més esforçats d'unificació nacional. Si el «som d'una nació» va seguit del «som els Països Catalans», forçosament el plural dilueix l'afirmació unitària inicial. Vegem un exemple:

«El Congrés pot ser l'exponent unitari més important fins avui dels Països Catalans. Els continguts culturals dels àmbits hauran d'assumir, com sabem, les diferències en els processos històrics i la diversitat actual de les terres catalanes. El Congrés ha de ser, doncs, el Congrés unitari i ha de tendir amb tots els seus esforços a compensar –sense perdre de vista la realitat– les desigualtats de tractament que es produeixen, mitjançant una coordinació efectiva entre els àmbits que treballen als diversos Països Catalans».

(De la «Ponència sobre els continguts culturals del Congrés de cultura catalana», elaborada pel Secretariat cultural)

Amb tantes «diferències en els processos històrics», «diversitat actual de les terres catalanes», «desigualtats de tractament», «coordinació», i «diversos Països Catalans», ja em direu si la menció unitària no hi és, més aviat, una figura retòrica inòcua. El pitjor del cas és que, de la renaixença ençà, anem fent –i encara és en la nostra mà fer– floritures d'aquesta mena, com si reportessin algun profit. Tothom repeteix els llocs comuns del «respecte» i la «no intervenció», sense parar esment que aquesta és la manera més directa de col·laborar amb l'espanyolització total que hauria d'ésser –i encara és possible que ho sigui– la Catalunya del sud.

Les contradiccions i ambigüitats més amunt apuntades no són les més gruixudes. Resulta encara més escandalós veure la proliferació d'enumeracions possibles dels «diferents països». A les inicials i poètiques «tres branques» verdaguerianes –«Principat», «País Valencià» i «Illes Balears»– uns afegeixen el «Rosselló», altres «Andorra», uns altres la «Franja de Ponent» i, encara, «l'Alguer» i «El Carxe». Talment, els pastissos catalans! Ben servits anem amb tants «països» i tan poc país! De fet, donada la reconeguda catalanitat de la Catalunya del Nord (de la qual els francesos reconeixen diversos trets: el romànic o l'autopista són catalans), del Principat d'Andorra (el qual afirmen com a català els seus màxims dirigents), de la Franja catalana de l'Aragó (on el govern autonòmic aragonès reconeix que és terra de parla catalana), de l'Alguer (on el municipi reconeix la seva catalanitat lingüística i històrica) i de les Illes (on l'Estatut d'Autonomia declara el català com a idioma propi i oficial), les dificultats de vertebració nacional es troben, sobretot, al País Valencià, on viu un terç de la població total del territori català. Aquestes són les dues parts veritables de la unificació catalana dependent: la de la Catalunya reconeguda o tolerada i la de la Catalunya que no volen reconèixer de cap manera. És a dir, la Catalunya sense frontera directa amb Espanya i la Catalunya de frontera. Tenen molt de mèrit, doncs, València i Sueca, Xàtiva, Gandia, Ontinyent, Alcoi, Dénia, Xixona, Elx... per haver resistit com han resistit, malgrat tot, l'espanyolització

profunda, que sempre han tingut i tenen tan a prop. I per intentar de solucionar el cas de la Catalunya pendent –pendent d'un fil–, ens hem embolicat en una pluralitat de països que no calia.

A més, si les preteses virtualitats tàctiques del plural «països» són les d'una millor adequació a la consciència particular de parts de la nació catalana, per què ens aturem en determinades particularitats i no en considerem unes altres? Les divisions provincials també són històriques i, dissortadament, també han provocat consciències particulars. Alacant, a part, no podria entrar en la llista dels «països»? I Castelló és segur que vol continuar dins el «país» dels «valencianets» i no figurar per lliure o bé afegir-se directament al «país» de la Sénia en amunt? I la franja de ponent valenciana d'expressió castellana? I Mallorca, Menorca i Eivissa, no podrien demanar, amb raó, de figurar cadascuna pel seu compte en l'enumeració? El plural, per la seva mateixa lògica constituent, pot esdevenir diarreic, i de les tres branques inicials passat a set o vint-i-set.

Quina necessitat tenen els menorquins, per exemple, de canalitzar el seu procés de renacionalització cap a una consciència de «país illenc»? No és més raonable, i possiblement més atractiu, que ho facin com a part de Catalunya, sense haver de passar per hipotètics països subalterns?

Pel que fa al nom de cadascuna de les parts, observem com es perd, en totes elles, la referència catalana del conjunt. Els Països Catalans, en singularitzar-se un a un, perden la noció explícita de catalans, la qual cosa no contribueix gens a la recatalanització. Per si no fos prou, el nom ressenyat d'alguna de les parts és tan movedís com el del conjunt: «Illes», «Illes Balears», «Illes Balears i Pitiüses»? I els compatriotes que hi han de protagonitzar la represa, han de mobilitzar-se sota el nom d'«illencs»? «País Valencià», «PV», «Terres valencianes», «Comunitat valenciana»? Ja hi ha valencians «catalanistes» que defensen que, en l'estratègia plural on ja ens trobarem tots junts el dia dels justos, també es pot fer la «via valenciana» sota el nom, avui oficial, de «Comunitat valenciana», que això no és major problema. En aquest ball de noms, tanmateix, alguns han fet un bon pas: la substitució de l'inicialment proposat «Rosselló» per «Catalunya del Nord». Aquest desgavell de nomenclatura només té una solució absolutament simplificadora i sense filagarses: Catalunya, i avant.

L'errònia estratègia plural de redreçaments regionals amb pretensions «nacionals» ens ha dut al fet que hom intentés donar-li «cos nacional» al «País Valencià» i a les «Illes». Així, hom maldava per establir-hi «diades nacionals», «himnes nacionals», «balls nacionals», etc. Temptatives inútils (quin temps més malgastat!), car no hi ha cap nació al darrere que els justifiqui. Independentment del poc èxit assolit per aquestes iniciatives regionals amb pretensions «nacionals», dubtosament podríem inscriure-les en la línia d'alliberament nacional català. Perquè si hem de refer la nació catalana ha d'haver-hi uns símbols i unes emocions i unes cançons i uns balls i una diada i un nom i... que siguin els mateixos pertot. Em permetré, ni que sigui una sola vegada, de citar un text que vaig escriure l'any 1979 («9 d'octubre: les ambigüitats d'una celebració», *Lluita* núm. 6, segona època, recollit en el llibre *Països Catalans i llibertat*), on ja es prefigurava l'estratègia unitària de centre-perifèria:

«Les ambigüitats, però, no van sols pel cantó del que en l'argot polític sol anomenar-se “política d'aliances”. La mateixa adjectivació “nacional”, des que corre pel País Valencià, és d'una nebulositat semàntica digne d'estudi. Hom usa el qualificatiu “nacional” sense qualificar res en concret. Sigui diada o partit, himne o dansa, llengua o literatura, territori o senyera, tot i res és “nacional” d'aquesta improclamada, secreta, inconfessable i silenciada nació nostra. Potser, així, els Països Catalans ens convertirem en l'únic exemple mundial d'una nació amb múltiples, per exemple, diades que es proclamen “nacionals”. Rics que som!

»El 9 d'octubre, a més, presenta altres dificultats suplementàries en ell mateix: la dialèctica ciutat/comarques. Una celebració estricta de la ciutat de València, que de cop i volta es catapultava cap a totes les comarques del sud de la Sénia, les quals es veuen en el compromís d'haver d'acceptar aquest baf progressista (de reivindicació “nacional”) i alhora rebutjar l'altre baf reaccionari (de “senyera, senyera ab blau la vertadera”). La contradicció hi és evident: si la frangeta i altres randes

no valen per a la resta dels valencians, el 9 d'octubre tampoc. I ni falta que fa! Perquè, tot entrant en la lògica de les diades –si és que n'hi ha– el que ens cal a tots els Països Catalans és d'establir-ne una de comuna, i ara sí: nacional dels Països Catalans –de què, si no? Altra cosa és, i acabem el tema, que el dia 9, celebració ciutadana, vingueu els companys d'arreu del país, del nostre llarg país (ja sabeu: de Salses a Guardamar...) a ajudar-nos als “catalanistes” de la ciutat de València. Això, sense necessitat de pomposes i el·líptiques declaracions “nacionals”, està bé. Perquè renacionalitzar València, és a dir, recatalanitzar-la, és tasca feixuga.»

Al mot «Catalunya», d'altra banda, no li calen justificacions històriques. Per posar-lo en circulació amb l'abast previst no necessitem el suport de tal notari o de tal publicista que, amb plena o no tan plena consciència del que es deien, el van utilitzar en la seva època. De totes maneres, per si algú té alguna quimera al respecte, ja hem recordat alguns testimonis autòctons medievals de primer ordre. A més, és previsible que al costat dels precedents decimonònics de «Països Catalans»– Benvingut Oliver, 1876 (Joan Fuster, *Serra d'Or*, núm. 226); Alfred Morel-Fatio, 1881 (Xavier Romeu, *Avui*, 29.04.79); Josep Narcís Roca i Ferreras, 1886 (Fèlix Cucurull, *Consciència nacional i alliberament*, pàg. 101)–, hi hagi, si més no, altres tantes citacions del mot «Catalunya» referit al mateix àmbit territorial. Tant se val, perquè al capdavant la força d'un projecte i d'una lluita no depèn d'aquesta mena de citacions. És d'esperar, altrament, que aquest llibre no quedi reduït a una simple referència curiosa d'ací a cent anys.

Potser pagui la pena aturar-se una mica en aquesta qüestió de les citacions de personatges històrics, més o menys rellevants, per tal de denunciar la hipocresia i la incoherència de la major part dels citadors.

Quan fem un treball d'assaig o d'investigació sobre els més diversos aspectes de la nostra realitat, d'intenció renacionalitzadora, tendim a il·lustrar-lo amb testimonis de frases pronunciades o escrites pels nostres avantpassats referents al conjunt de la nació catalana, i ens alegrem de les troballes, i com més abrandada, clarivident i directa és la frase reportada, més ens n'alegrem. Un celebra el fet de poder exposar públicament com ho tenien de clar, alguns dels avantpassats, ara l'àmbit de la nació catalana, ara el seu nom, ara l'abast i la condició dels catalans. I se sol fer tot això a l'ensem que, en el mateix paper, hom amaga, dissimula o tergiversa la dimensió real del fet català.

Amb aquesta actitud, és evident que hom assegura per als futurs lletraferits del gremi que les formulacions clares i directes sobre la nació continuïn essent un tema de recerca permanent, i prou. És una explicació. Tanmateix, bromes a banda, caldria preguntar-se com és possible que, per un cantó, sigui considerat positiu que tal o tal escriptor o polític digués, en algun moment, les coses clares i que, per un altre, hom no les digui i fins i tot critiqui que algun contemporani les digui. Quina mena d'esquizofrènia alena en aquest comportament? Em sembla, però, que l'explicació no va pel camí de la psicoanàlisi, sinó, més materialment, pel de les butxaques i les poltrones.

Tots sabem que si el literat X o el diputat Z foren tan poc explícits i generosos en llurs declaracions de catalanitat (tot i que «ho tenien clar»), era per interessos de la seva classe o per conveniències de la seva persona. Igualment, tots hauríem de saber ja, sense «esperar-nos al judici de la història», que els qui ara continuen amagant amb subterfugis les mateixes qüestions ho fan per les mateixes raons. Això és bo que ho sàpiguen tots els que, de bona fe, es deixen endur pel clixé del circumloqui i la dissimulació. Trenquem la rutina, catalans conscients, que si avui ens ajuda el precedent d'algú que va dir «Catalunya» de Salses a Guardamar, quin no seria l'ajut que nosaltres faríem per demà si avui fòssim molts els que ho diem!

LA INTERRELACIÓ ENTRE L'ESTRATÈGIA I EL NOM

L'opció entre un nom o un altre no és en realitat una qüestió de noms, sinó l'opció de les diferents estratègies que aqueixos noms designen. El nom que li escau a l'estratègia(?) de la pluralitat de recobraments amb encontre final és un nom en plural: països, terres... catalanes, o de llengua catalana, o de cultura comuna, o de... Altrament, el nom que li escau a l'estratègia unitària de recuperació des del centre cap a la perifèria sols pot ser el nom de més tradició històrica, el més conegut internacionalment, el de més connotacions patriòtiques, el que senten com a propi la immensa majoria de catalans, el que (valgui com a exemple emblemàtic) vitoregen els catalans que arriben al cim de l'Everest: Catalunya.

A cada cosa li escau un nom, però també és cert que el nom ajuda a fer la cosa. Des que circula el nom en plural –i circula poc, perquè per la seva mateixa lògica ha de cedir el pas de circulació als noms diversos de cada part– s'han mantngut i fins i tot incrementat els regionalismes i les inhibicions dels uns envers els altres, com si cada part fos dipositària d'una sobirania diferent. La no-intervenció de la Catalunya central en els afers valencians de significació nacional és una mostra d'aquesta regionalització tàctica que esdevé suïcida estratègicament. O entenem «uns i altres» que els valencians som part de Catalunya, i actuem en conseqüència, o la perifèria meridional de la nació catalana esdevindrà irremissiblement espanyola. A la ciutat de València, en el sopar dels Premis Octubre de 1976, tothom va cantar *Els segadors*. Però després, és clar, com que cada part havia de fer autònomament la seva via, hi substituïrem *Els segadors* per *La moixeranga*, i ara no hi tenim ni Moixeranga ni Segadors. Posats a parlar de tàctiques, farem una remarca divertida: si els valencians catalanistes haguéssim continuat amb *Els segadors* i haguéssim dit que el nostre territori era part de Catalunya («Catalunya del sud», per exemple) avui, probablement, *La Moixeranga* seria l'himne oficial de l'autonomia i l'Estatut seria «del País Valencià». Aquest efecte secundari d'aconseguir indirectament situacions socials i polítiques de menys espanyolització només es pot provocar des d'un plantejament nacional decididament unitari i no ambiguament plural.

Altra cosa seria la situació actual, si no s'haguessin afluixat les relacions València-Barcelona, en totes dues direccions, per mor de les «vies paral·leles» que esdevenen perillosament divergents. Les adhesions i els viatges cap a la Catalunya central dels «nacionalistes valencians» dels anys 60 i primers 70, i la presència i les intervencions sovintejudes a València de persones i fets procedents de Barcelona, han anat esmicolant-se i «clandestinitzant-se» (paradigmàticament, el major flux de viatgers entre València i Barcelona es fa en autobusos clandestins), no sempre, cal dir-ho, per culpa dels nostres errors o temors, sinó també per l'actuació dels nacionalitzadors espanyols.

La premsa diària barcelonina arriba tard i malament a la ciutat de València, mentre que la de Madrid és cada dia als quioscs a quarts de nou del matí, cosa que cal adjudicar a la zelosa activitat espanyolitzadora (anticatalana i, també, antibasca: tampoc no s'hi distribueix *Egin*) d'una determinada empresa distribuïdora. Aquest fet reportat és d'una gran importància pel que fa a formar les consciències de la gent que llegeix, que és una mena d'avantguarda il·lustrada. I als diaris, més enllà dels continguts i fins i tot de la llengua, hi ha un «missatge ambiental» (des de les esqueles o els anuncis en català, fins a les pàgines culturals, passant pels reportatges sobre el Pirineu, Poblet o el romànic català) que nacionalitza en un sentit o en un altre (la Casa de Campo, la *movida madrileña*, la Sierra o l'Umbral). Agafem, per exemple, els diaris *El País* i *La Vanguardia*, tots dos espanyols, escrits en espanyol, políticament procapitalistes, però l'un de Madrid i l'altre de Barcelona. *El País* dedica la portada a la mort del torero Yiyo, que rep el tractament de gesta nacional espanyola, i la tercera pàgina de la secció d'esports a la conquesta de l'Everest per l'expedició catalana. *La Vanguardia* fa exactament al revés: portada a l'Everest i racó al Yiyo. Ara penseu que allò que es distribueix profusament a València és *El País*, no *La Vanguardia* i, encara menys, l'*Avui*.

Reprendre l'eix Barcelona-València en detriment de l'eix Madrid-València és vital. D'anècdotes il·lustratives de com Madrid actua persistentment de centre sobre València, en podríem reportar un fum. Quan engegaven els trens «inter-city» entre ambdues ciutats, la Renfe va instal·lar tanques

publicitàries en totes dues. Les de Madrid posaven «Tren inter-city Madrid-València», i les de València també! Les línies aèries regulars d'Ibèria Madrid-València-Madrid agafen el vol i aterren al so de *La verbena de la Paloma* o *La rosa del azafrán*, en ambdós aeroports, encara que, al cap i a la fi, la cosa no té més importància, perquè el públic destinatari ja n'està, de convençut: sembla, en aquesta mena de passatge, que l'única cosa que pretenen és que no se'ls noti que són valencians, que per això van sovint, executius de segona, a la *Villa-y-Corte*.

Les dosis d'espanyolisme que hem de suportar a València –sobretot ara que els ha pegat de nou per la *fiesta nacional* i els toreros, amb una Diputació de València que hi despèn una fortuna– són brutals, asfixiants, castrants no sols de la catalanitat resistent, sinó d'un mínim de racionalitat i àdhuc de liberalitat. I la societat valenciana no pot resistir-ho. Fins i tot s'observen símptomes de contaminació en determinats cercles intel·lectuals i universitaris que, fins avui, sabien que tot allò mínimament progressista cal anar-ho a buscar o esperar-ho de Barcelona. L'alternativa –una alternativa contra rellogte– és multiplicar la circulació amunt i avall de gent, idees, imatges, cançons... Potenciar el contacte físic, els encontres i la convivència entre els habitants del centre i els de la perifèria. Organitzar viatges al voltant d'aplecs, festes, mítings, recitals o manifestacions (la diada nacional de l'Onze de setembre, l'Aplec del Puig, el recital de Llach al camp del Barça, la Universitat catalana d'estiu...), de manera que aquestes activitats no tinguin continguts ni participants estrictament «regionals». Exigir la presència diària dels mitjans de comunicació de la Catalunya central en tota la perifèria. Engegar campanyes i fer simultàniament les mateixes accions reivindicatives arreu del territori nacional. I potenciar i participar en organització d'àmbit nacional, perquè, fins avui –i llevat d'honoroses excepcions, que no honorables, excepcions–, com que el catalanisme «clàssic» predicava la bondat de les «vides separades», hom s'ha dedicat a fer organitzacions de tota mena d'àmbit «de país» i, d'aquesta manera, els «països» perifèrics han anat allunyant-se del «país» central. Allò que era o que volíem que fos tàctica maquiavèl·lica per clavar-la a l'enemic ara ens punxa a nosaltres mateixos. I és que les organitzacions regionals regionalitzen.

L'atractiu i la modernitat de Barcelona i, en general, de la Catalunya central enfront de Madrid i, en general, de Castella, és una peça a favor, complementària i, de vegades substitutòria els ressorts nacionals. Als valencians no sols ens correspon «apuntar-nos» a Catalunya, sinó que ens convé. A la classe treballadora i als professionals, als petits empresaris i als botiguers. Als poders fàctics de l'Estat i a la classe dominant autòctona, segur que no. I a l'Església valentina, d'acreditada actuació espanyolitzadora, tampoc. Ni falta que ens fan. Però aquells que, de València estant, volem un poble lliure, culte, solidari i digne, ho hem de fer «a la catalana», que *a la espanyola* és impossible. Tal com diria, o no diria, un conegut escriptor del moment, els espanyols són els bàrbars de terra endins que sempre han actuat contra nosaltres, els catalans, poble mediterrani.

Les inhibicions dels catalans centrals envers la perifèria, especialment la meridional, són un present (i, de vegades, un present conscientment ofert, i ja ho veurem en les reaccions contra aquest llibre) i ofert a l'imperialisme espanyol. Cap nacionalista català de la Catalunya central no pot dir «nosaltres farem sols allò que vulguin els valencians», perquè els valencians, deixats al seu aire – amb vent de ponent i poca tramuntana–, ¿què espereu que direm majoritàriament? Tots sols estem condemnats a l'absorció espanyola, i els que hi quedem com a catalans tindrem dues opcions: o l'extinció paulatina com a estrangers dins la pròpia terra o anar-nos-en cap al centre, com els batallons de «sant Vicent Ferrer» i de la «Marededéu dels Desemparats», que, després de la derrota d'Almansa, el 25 d'abril de 1707, marxaren a defensar Barcelona fins a l'11 de setembre de 1714.

En darrer terme, però, igual com es dona en la solitària, mentre el nucli central resisteixi, la regeneració de la nació serà encara possible. Ara, això també ho saben els nostres enemics: en llur treball d'extinció territorial de la nació catalana, operada fins ara de la perifèria cap al centre, comencen a tractar de completar-la amb temptatives d'espanyolització directa del nucli central; com a mostra, ben a prop tenim ja l'espanyolada que preparen, a Barcelona i arreu, l'any 1992, amb les Olimpíades i l'aniversari de l'inici de la invasió espanyola d'Amèrica.

Contra l'estratègia (?) plural i els seus noms, podem afegir el següent argument analògic: de la mateixa manera que ningú no acceptaria com a vàlid un procés de recuperació de la llengua catalana

sota l'epígraf de «llengües catalanes», tampoc la recuperació del país català no pot fer-se sota l'etiqueta «Països Catalans». És pura il·lusió que les llengües/països perifèrics (valencià, mallorquí...) puguin protagonitzar processos de recuperació autònoms, i més il·lusori encara és que després els diferents processos convergeixin amb l'àmbit central català per passar a dir-se catalans tots plegats. Si dir «llengua valenciana» no ens aprofita per recuperar l'idioma, dir «país valencià» tampoc no ens aprofita per recuperar la nació. No podem utilitzar dues mesures tan escandalosament contradictòries, i encara menys si a sobre afegim que «la llengua és la nació».

Per difícil que es presenti la correcció del rumb en l'estratègia d'alliberament nacional, hem de fer-la com més aviat millor. Si per altra cosa no, perquè el jovent que descobreix la nació, i lluita per ella, no es vegi embolicat en mil giragonses laberíntiques que li entrebanquen les accions i les paraules. Cal esbandir tantes inhibicions, complexos, circumloquis, eufemismes i uns quants atemptats a la lògica més elemental ¿Com pot esdevenir lliure la nació catalana si sempre anem jugant a amagar la condició de catalans d'un terç de la seva població? Per aquest camí, l'única cosa que podem esperar és que aquest terç algun dia deixi de ser català definitivament.

La proposta, doncs, és actuar sistemàticament des del centre cap a la perifèria i anomenar Catalunya a tota la nació. I si tenim la necessitat de fer certes referències zonals, que la tindrem, la proposta dels noms cal completar-la mitjançant l'afegit de la determinació geogràfica que correspongui: «Catalunya del nord», «Catalunya del sud», «Catalunya insular», i, de manera anàloga, parlarem de la Catalunya peninsular o, millor, continental, de la litoral, la interior, la tèxtil, la ramadera, la humida, etc., etc. No és cap obsessió «patriòtica» aquesta extensió de l'ús i de la significació del mot «Catalunya»; és, fredament comptat i debatut, una condició necessària del nostre alliberament.

Aquesta proposta de possibles afegits zonals no resol, ni ho pretén, l'organització territorial interna de la nació catalana, que això és tota una altra qüestió encara per resoldre i que també s'haurà d'abordar sense anar condicionats per les divisions polítiques i administratives espanyoles i franceses.

Pel que fa als afegits «regionals», amb el «Catalunya» comú estarem ben vacunats contra els regionalismes i els escissionismes interiors. Cal pensar que, de la mateixa manera que es produí la fusió de la Catalunya vella i la nova, la Catalunya central i la del sud també es fusionaran en una única Catalunya. Si més no, l'exemple al·ludit pot esgrimir-se com a precedent. D'altra banda, «del nord», «del sud» i «insular», més que assenyalar regions precises, el que indiquen són unes ubicacions geogràfiques, perceptibles a cop d'ull, sense cap jerarquització nominal. I no gaire delimitades ni determinades per fronteres administratives, perquè, per exemple ¿quin trellat té que nosaltres continuem dividint la Cerdanya entre la Catalunya del Nord i la Catalunya central o discutir si és «del nord» o si és «del centre»?

O, pel que fa al sud, on comença aquest sud de Catalunya? Al sud del Coll de Balaguer?, al sud del Palància?, «dellà lo riu Xúquer»? No depèn dels usos que en fem i del context on ho situem? Fraga és molt perifèrica nacionalment, però si parléssim d'una perifèria occidental, ens hauríem de referir sols al territori adscrit a l'administració autonòmica aragonesa? Fins i tot –permeteu-me la ironia– no hi és ben definida ni la Catalunya insular: l'Illa de Buda tant es pot situar en la insular, com en la central o en la del sud, i les Medes, les Columbretes o Tabarca, de quina Catalunya són?

Entre el centre i la perifèria no hi ha fronteres, no hi ha un «ací acaba el centre i comença la perifèria», sinó que hi ha una gradació de més o menys potencialitat nacional. En aquest sentit, és probable que Ciutat de Mallorca sigui «més central» que Tortosa, o que Sagunt sigui «més perifèrica» que Gandia o Alcoi.

Les esmentades concrecions territorials per orientar-s'hi, que algú anomenaria topològiques, poden també deixar d'adjectivar Catalunya i substantivar-se: el centre, el sud, el nord, l'interior... ¿Què no serà la nostra consciència nacional quan en dir «el centre» hom pensi en Barcelona i no pas en Madrid ni en París; en dir «el sud», en València, Alacant o Elx i no pas en Almeria, Màlaga i Sevilla; en dir «el nord», en Girona, Perpinyà, Prada o Andorra i no pas en Donosti, Bilbo, Santander i Oviedo; en dir «l'interior», en el Segrià, la Matarranya, els Ports o l'Alcoià i no pas en

la meseta castellana! Aquesta és una fita que hem d'assolir i la terminologia proposada ens hi podrà dur. L'altra, no, perquè enmig de tants «països» un perd el nord... i l'esperança.

El nom, previsiblement, també farà la cosa: si Catalunya arriba fins a Salses, fins a Fraga, fins a Maó, fins a Guardamar, els catalans de la Catalunya central es veuran esperonats a intervenir-hi, tot bandejant llurs falsos respectes, les seves inhibicions, la seva no-intervenció. I ja veurem què fan els polítics professionals de l'autonomia. Aquesta serà la prova de la seva catalanitat... o de la seva espanyolitat.

La senzillesa d'aquesta proposta de noms, sense qüestió, no ve sols pel cantó de l'estalvi de denominacions diverses i disperses, sinó pel cantó de l'estalvi d'explicacions complementàries. És cosa sabuda que el mot «Catalunya» té unes connotacions nacionals evidents, internacionalment conegudes.

Tothom sap, arreu, que Catalunya és una nació, encara que no en sàpiga ben bé els límits geogràfics. Adequar el nom (Catalunya) a la cosa (l'àmbit nacional complet) serà sempre més fàcil que canviar la cosa del nom. De fet, internacionalment, «Catalunya» (en anglès «Catalonia» i no pas *Catalan Countries*) és entesa gairebé sempre amb Perpinyà, València i Mallorca incloses.

I a l'interior de la nació, els independentistes, que hem hagut d'anar bandejant el nom «Catalunya» en favor de «Països Catalans», precisament per l'ambigüitat territorial del primer, hem observat com, enguany, al Fossar de les Moreres, de Barcelona, en dir Vicent Partal «Catalunya és Perpinyà, Catalunya és Castelló, Catalunya és Eivissa, Catalunya és València...» es va produir una de les més grans ovacions del matí.

A la Catalunya central serà fàcil estendre el nom «Catalunya» per a tota la nació. Fins i tot resultarà engrescador, cosa que no passa amb la fórmula «Països Catalans», que molts catalans centrals se la miren com si no els afectés. Amb Catalunya per a tots, tothom hi és implicat.

Si defensar la unitat nacional amb una terminologia plural és, ja ho hem dit, anar contra corrent, com si pretenguéssim fer unes soldadures gegantines (soldar «països», ni Hèrcules!), defensar la unitat nacional de Catalunya és tan elemental que pràcticament no cal ni dir-ho: hem traslladat la qüestió de la defensa de la unitat d'uns «països» a la reivindicació dels límits que corresponen a un país.

Es tracta de fer, ni més ni menys, el que fem amb la llengua: quina millor defensa de la unitat del català que estendre l'ús de la denominació «llengua catalana» per a tot l'àmbit lingüístic?

Amb «Països Catalans» hem de lluitar per la introducció del nom i, essent un nom plural, per l'afirmació constant de la unitat, i, com que és un nom nou, pel seu reconeixement com a nació. Amb «Catalunya», com que la unitat hi va emparellada i el reconeixement com a nació hi és implícit, només hem de lluitar per la introducció del nom en tot l'àmbit territorial que li correspon. En defensar que Catalunya va de les Corberes al Segura i del Cinca a Menorca, agrupem en un sol nom un fum de reivindicacions nacional que, en l'estratègia(?) plural, requerien constants esforços específics.

M'arriscaré al vaticini: quan, amb aquesta economia d'esforços, els catalans conscients, i entre ells el jovent independentista, es dediquin a estendre Catalunya per tota la perifèria i a usar el nom de Catalunya, desvergonyidament i metòdicament, per tota la perifèria, la consternació s'apoderarà dels poders fàctics espanyols i dels seus servidors, perquè comprendran que, finalment, hem après a utilitzar les armes ideològiques que fan possible que una nació sobrevisqui.

I València s'haurà de debatre entre Catalunya i Espanya, perquè, tornem a dir-ho: que València sigui guanyada per Espanya o recuperada per Catalunya constitueix el desllorigador de l'enfrontament històric entre el nacionalisme imperialista espanyol i el nacionalisme d'alliberament català.

LES DIFICULTATS A SUPERAR

Que el centre esdevingui conscient del seu paper i eficaç en el seu desenvolupament és, justament, una de les principals dificultats. Hi ha molta rutina històrica a esbandir i molts interessos a combatre. Però dels catalans conscients de la Catalunya central, especialment els que viuen, treballen i lluiten en i des de Barcelona, cal esperar que sabran assumir llur responsabilitat en la impulsió de la reconstrucció i l'alliberament nacionals fins al darrer racó de la perifèria. Fins al darrer racó de la perifèria en principi i per principi. Hem de saber, tanmateix, que hi ha zones «més perifèriques» que altres i que, en l'estratègia de reconquerir la perifèria (o, mirada des de la perifèria, l'estratègia d'anar afegint-se al centre), la recuperació de tot l'àmbit territorial esdevindrà problemàtica, especialment en aquelles zones on la consciència, la voluntat i la llengua espanyoles continuïn essent majoritàries. Fins a Oriola, Elda, Villena o Requena? En principi sí, si aconseguim que aquestes ciutats es facin o es refacin, es vulguin catalanes. En qualsevol cas, són qüestions marginals (són situades en la frontera, en el marge) que no afecten al moll de l'estratègia. Al llarg del procés veurem què i què no podem recuperar com a nació catalana. Els armenis recuperaran tot el territori armeni de Turquia? I els bascos recuperaran el territori de la Ribera navarresa? I els saharis, el del Marroc? I els irlandesos, el de l'Ulster? En tots aquests casos, la població actual és majoritàriament contrària a les pertinences nacionals esmentades, però la lluita pot provocar canvis en les consciències, pot foragitar forces d'ocupació... pot capgirar el que han aconseguit els «altres», pot corregir la història que han fet els «altres».

Que els catalans de la perifèria amb consciència de la seva autèntica nació esdevinguin conscients de la seva funció, heus ací una altra dificultat a superar. Que deixin de ser «valencians catalanistes», per exemple, per passar a ser, senzillament, catalans de València. I és que els «valencians catalanistes» són una espècie rara: són els «altres» els qui els diuen «catalanistes», mentre que ells –alguns d'ells, no tots– intenten dissimular-ho tant com poden. Saben que llur nacionalitat és la catalana, no l'espanyola, ni la valenciana inexistente, però no ho diuen públicament; saben que llur llengua és la catalana, però l'anomenen només «valenciana» o «llengua comuna» o «llengua mateixa»; fins i tot, ocorre que, com que ésser «catalanista» és un ofici de silencis, de molts de l'espècie, o que ho semblen, se suposa que saben el que no diuen, quan en realitat no ho saben. Ja ho diu la dita: «el ruc callat per savi és reputat». I així va el joc dels sobreentesos, i no gaire entesos, entre els «nacionalistes» del sud. Tanmateix, dir-se català ja és tota una altra cosa. Ja no és ser o passar per «catalanista» pel sol fet de no ser anticatalanista; ja no és ser o passar per «catalanista» pel fet de defensar, més o menys vergonyantment, la unitat de la llengua conforme a les normes de Castelló de 1932; ja no és ser o passar per «catalanista» sols perquè diem «País Valencià»; ja no és ser o passar per «catalanista» simplement perquè de tant en tant parlem o escrivim en català; ja no és ser o passar per «catalanista» perquè en alguna ocasió diguem «Països Catalans»; ja no és ser o passar per «catalanista» pel fet de saber-se silenciosament de nacionalitat catalana. És deixar de jugar al «catalanista» emboscat per passar a ser català, senzillament. Del sud, però català. És passar a defensar «la incorporació a Catalunya», és a dir, l'extensió de la denominació «Catalunya» a tot l'àmbit nacional.

I ara, prou d'«essencialisme». Amb l'expressió «ésser català» vull dir actuar com a català allà on sigui cadascú. Aquest, el dels catalans actuant, és un interessant subconjunt del dels catalans conscients. Per força ens hi havíem de referir. Perquè tenir consciència de la pròpia nacionalitat (els punts de partida) pot ser una actitud passiva, per bé que resistent a les pressions nacionalitzadores d'altres nacions. Però els catalans conscients, si no actuen, s'extingeixen. I l'actuació és exercir de català de Catalunya, des de Barcelona fins a Salses, Fraga, Guardamar, Maó i l'Alguer, tal com hem anat proposant detalladament en el llarg del text.

És evident que unes pautes de comportament i unes rutines lèxiques no desplacen les anteriors de la nit al dia. Pel que fa als noms, és inevitable un període de transició fins que s'imposi el nom «Catalunya» amb l'abast territorial (però no amb la significació estratègia plural) de l'actual, poc actual, «Països Catalans». Caldrà, però, no caure en polèmiques i controvèrsies amb els usuaris de la

terminologia dels «diferents països». Només faltaria una discussió interminable sobre si «Catalunya» o «Països Catalans». Sense haver de discutir, doncs, amb els del costat, que prou feina tindrem amb els d'enfront, els catalans més conscients direm «Catalunya» i farem Catalunya des del centre cap a la perifèria, tot substituint els noms diversos i dispersos i esbandint l'estratègia(?) de la regionalització.

En parlar de període de transició em referesc a l'ús que vagi assolint-se socialment, no pas a l'ús que en fem els agents dinamitzadors del nom i de l'estratègia d'alliberament. Individualment, no podem fer simultànies la terminologia anterior i la nova, perquè l'única cosa que aconseguiríem és fer més gran l'embolic de la pluralitat de noms. Els independentistes, que segurament constituïm la majoria dels actuals usuaris de l'expressió «Països Catalans», hem de canviar a la nova terminologia radicalment unitària de forma igualment radical i unitària. Estudiem-ho, païm-ho i fem el pas sense titubejos mentals ni lèxics. Els vint-i-tres anys de rodatge de «Països Catalans» no són res (encara que siguin vint-i-tres anys de la nostra vida!) comparats amb el futur de Catalunya. La rectificació, a més, no significa l'anul·lació de la feina feta pels Països Catalans, sinó la seva continuació amb renovellat impuls. Cal no oblidar, doncs, que el mot «Catalunya», referit a tot l'àmbit nacional, no va contra «Països Catalans», sinó contra Espanya i contra França. Qui digui «País Valencià», «les Illes», «Països Catalans»... és un compatriota que encara no ha assumit (i potser no assumirà per qüestió d'edat... o d'interessos) les exigències unitàries de la nostra salvació com a poble. Però no és l'enemic. Els enemics són els «altres», els qui defensen que la nostra nació ha de pertànyer i diluir-se dins allò que «ells» anomenen Espanya i França. Si hom aplica sistemàticament l'estratègia correcta i la terminologia corresponent, esdevindran hegemòniques.

Per bé que allò fonamental és la interacció constant centre-perifèria, engegar el nom que ha d'ajudar a fer la cosa, aconseguir que el mot «Catalunya» abasti tot l'àmbit territorial de la nació, exigirà una continuada atenció per part dels catalans nacionalment conscients. Haurem d'afegir sistemàticament «central» quan fem referència al territori de l'actual Catalunya oficial: «Generalitat de la Catalunya central». Si prenem un altre exemple, com ara el «Centre excursionista de Catalunya», potser la millor cosa a fer, més que adequar el nom a l'actual àmbit (que ens faria dir «Centre excursionista de la Catalunya central»), seria no canviar el nom i estendre l'afiliació a tota l'àrea nacional. Que els membres de les organitzacions «de Catalunya» siguin de tot el territori nacional. I la Televisió de Catalunya no cal que canviï de nom –els continguts són un altre tema– quan, finalment, arribi a tot Catalunya.

Per tal d'anar introduint el mot «Catalunya» amb la significació nacional que li pertany caldrà emfasitzar l'expressió –«tot Catalunya»– o reforçar-la –«Catalunya, ja ho sabeu: de Salses a Guardamar...»– o donar-li uns suports geogràfics explícits –«València, Mallorca, Perpinyà... ciutats de Catalunya». I si algú té por de la contundència de l'afirmació i no gosa fer-la seva, que li obre el camí atribuint-la a d'altri: «València, que segons diuen alguns és part de Catalunya, hauria de...». Moltes vegades, jo mateix i altres companys ens hem presentat com a «catalans de València» i, d'ara endavant, potser resultarà més clarificador dir-nos «valencians de Catalunya». I seguint amb els exemples, un llibre de temàtica nacional ho deixaria clar si a la portada, al costat del títol «...de Catalunya» ostentés el mapa corresponent. O un cartell ecologista que digués «Salvem els boscos de Catalunya» junt amb tres fotografies, amb peu descriptiu, de la serra Mariola, del Pirineu i de la serra de Tramuntana. O un professor de català que expliqui als seus alumnes que, de la mateixa manera que la llengua té un sol nom, català, el domini lingüístic o la nació que la parla també té un sol nom, Catalunya. O un cantaire de corrandes (amb el permís de Marina Rossell i de Jordi Sarsanedas) que cantés, amb to ecomanadís:

*Catalunya, Catalunya
ara que t'has desvetllat
i t'has retrobat sencera
de Salses a Guardamar
no deixis que t'entrebanquin*

*els camins de llibertat,
que cap manaire et retalli
el teu marc nacional.*

Així mateix, en un article periodístic on, fins avui, era l'ús de «Països Catalans» qui proporcionava un indicador aproximat del grau de clarificació i de militància nacional de l'autor, caldrà, d'ara endavant, si la proposta prospera, fixar-se en el contingut i l'extensió que l'autor dona al mot «Catalunya». Les situacions poden ser d'allò més diverses i cadascú haurà de trobar la millor manera de sortir-se'n estenent l'ús de «Catalunya» per a tots els catalans.

No cal ser un expert en lingüística per saber que, al llarg del temps, un mateix mot pot canviar, ampliar o restringir el seu contingut semàntic. Que faci fortuna o no una nova significació depèn no sols de l'adequació i la coherència entre el mot i l'objecte designat, sinó també de l'oportunitat històrica en què aquesta transformació es produeix. En el nostre cas, les raons d'adequació i coherència ja han estat defensades a bastament. Pel que fa a l'oportunitat, em sembla que l'efervescència nacional del jovent de la Catalunya central, si més no, i el descrèdit de l'Estat jacobi francès, de l'Estat de les autonomies espanyol i de les Autonomies de l'Estat espanyol assenyalen una bona conjuntura per iniciar l'ampliació semàntica que proposem. Per la coherència interna de la proposta, per l'oportunitat del moment i per la previsible presència d'una jove i militant avantguarda impulsora del mot, i del canvi estratègic que hi ha davall, em sembla que «Catalunya» farà via a tot Catalunya, del centre a la perifèria.

Altres dificultats vindran pel cantó de les imputacions d'il·legalitat del mot en ésser aplicat més enllà de l'estricta regió autònoma espanyola que té el permís de detentar-lo. Des dels qui s'erigiran, per mor dels seus interessos de classe i dels pactes subscrits, en vestals i monopolitzadors de l'accepció regional del mot «Catalunya», fins a tota l'espanyola que engegarà la corresponent persecució inquisitorial contra nosaltres. No hi haurà cap suport legal, sinó ben al contrari. Però, al cap i a la fi, tampoc no hi ha, que jo conegui, cap suport legal francès per a l'expressió Catalunya del Nord, i Déu n'hi do si fa via. Tampoc la denominació Països Catalans no ha figurat mai en el *BOE-Gaceta* de Madrid, ni ha estat aquesta la nostra pretensió. Prohibiran que qualsevol organització que es digui «de Catalunya» tingui l'àmbit territorial de Catalunya, i serà un cop més la repressió el desgraciat indicador i acompanyant del camí correcte cap a la independència nacional de Catalunya.

La terminologia proposada tendeix a substituir la de l'estratègia (?) plural i regionalitzadora, però, igualment que aquesta, s'enfronta a tota una altra terminologia de «departaments», «províncies», «regions», «comunitats» i parts de «nació» francesa i espanyola. Així, no sols hem de fixar i estendre els nostres mots, sinó que encara hem d'impugnar que ens incloguin i dil·lueixin en els mots dels «altres». No sols hem de reivindicar que Catalunya comprèn de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó, sinó que Espanya i França, mal que els pesi, no hi comprenen res.

Que Catalunya no és dins l'Espanya, moderna o antiga, ni dins la França, és una clarificació nacional i internacional que cal escometre. Des de la teoria de les nacionalitats, les nacions tenen àmbits territorials disjunts, de manera que no hi ha nacions dins altres nacions. Hi pot haver nacions a l'interior d'estats, oprimides sota estats aliens, però no encabides en aberracions com és ara allò d'*España, nación de naciones*. Catalunya és, avui, englobada i sotmesa pels estats espanyol i francès; però en tant que nació, Catalunya no té res a veure amb Espanya, llevat de l'inevitable veïnatge, ni amb França, amb la qual ni tan sols té veïnatge amb l'Occitània a l'entremig.

Es fa necessària, doncs, una qüestió de noms complementària del que hem anat dient: hauríem d'usar exclusivament el mot «Espanya» per designar la nació veïna dels catalans per la banda de ponent. Des de la mar Cantàbrica fins a Gibraltar, des de la Serralada Ibèrica fins a la ratlla de Portugal, el tros que resta de la Península ibèrica sense nacions annexionades, sense territoris ni illes africanes, darrer reducte de *l'imperio donde no se ponía el sol*. Al capdavall, ni més ni menys que una reducció més –i en van...– en les pretensions territorials del mot «Espanya». Per les mateixes raons, i també en funció d'una similar trajectòria imperial vinguda a menys, hauríem d'usar

exclusivament el mot «França» per designar només la nació situada al nord d'Occitània. Potser convindria fer-los el mapa als uns i als altres –sense completar la Península ibèrica en un cas ni l'hexàgon en l'altre– per tal que tinguessin el treball de reconèixer-s'hi i de saber-se situar sobre la bola del món. És possible que aquells per a qui no es *ponia el sol* ara no sabessin on anar a pondre.

DISCURS DE CLOENDA I D'OBERTURA

Companyes i companys, joves de Catalunya: molts de vosaltres heu descobert, no fa gaire quina és la vostra pàtria i molts altres, pel vostre origen o per l'«educació» que heu rebut, encara no hi heu arribat. Us heu trobat una pàtria dividida i ocupada, regentada des de fora, amb petits servidors a dintre, els quals, com a reietons de les noves «Taifes catalanes», s'ignoren mútuament, tot competint en la seva subordinació envers els reis-presidents espanyols o francesos, representants de l'Imperi d'Occident. La divisió i l'ocupació, heus ací el problema que Catalunya pateix i que, en tant que nació oprimida, comparteix amb tantes d'altres: Euskadi, Irlanda, Portugal (amb Galícia), etc. O, formulat en positiu, heus ací el problema: el de la unitat i la independència. Indestriables en la seva reivindicació i en el seu assoliment, en la lluita d'avui i en la victòria de demà. Un «avui» i un «demà» que no es mesuren per dies, sinó per anys i, fins i tot, per generacions, car la vida d'una persona és massa curta per mesurar l'existència d'una nació. Tanmateix, tenim el dret i l'obligació de l'esperança, de lluitar cada dia com si el «demà» fos l'endemà, perquè un poble en lluita ja és una mica un poble lliure, perquè ja porta a dins el germen de la llibertat. De la llibertat de la majoria, la del poble treballador que esdevé la classe dipositària i defensora de la sobirania nacional.

Diuen que el nostre és un poble culte –si més no, produeix molta «cultura», com altres produeixen determinades matèries primeres o certs productes manufacturats–, però no és només la cultura allò que arrencarà de les mans dels bàrbars la unitat i la independència. Hem de fer simultanis els mots d'ordre «què cal saber de Catalunya» i «què cal fer per Catalunya», una nació que es resisteix a l'extinció des de fa segles, i no tant per la lluita de resistència, sinó pel fet que costa segles extingir una nació, llevat els casos de genocidi físic o de «vagons» (de trasllats massius de poblacions a un altre indret).

Els segles, però, no han estat igualment «llargs» en el seguit de la història: en la mesura que els canvis se succeeixen més ràpidament, als efectes esmentats és ben probable que els darrers vint anys del segle XX equivalguin a tot el segle XIX. Els aparells ideològics i repressius dels bàrbars –de les classes dominants bàrbares– es fan més sofisticats, amplis i punyents, de manera que la inèrcia de la nostra conservació nacional ja no és cap mur de contenció. Cal, doncs, deixar de confiar en la inèrcia i posar-nos amb coratge, atrevidament, a endegar propostes radicals de resistència i d'alliberament.

Les rutines i els llocs comuns de les petites lluites locals i disperses són absolutament insuficients. Que ningú no tingui la consciència satisfeta pel fet de realitzar activitats «nacionalistes» zonals, culturals o no, que no s'inscriguin en una estratègia nacional única. L'enemic sap ben bé que, per exemple, consentir que es digui «llengua catalana» a València li és cent vegades més perillós que «País Valencià». La unitat de la nació catalana, amb la utilització dels mots singulars corresponents («Catalunya», «català», etc), és la nostra arma, mentre que la divisió en *países*, *comunidades* o *nacionalidades* és l'arma de l'ocupant.

Vosaltres podeu començar a canviar, massivament, unes pautes de comportament de resistència dispersa i desgavellada per unes altres de lluita unitària, perquè esteu en condicions de formar-vos i d'actuar d'una nova manera. Entre els catalans conscients, amb consciència de nació i, més encara, de classe, vosaltres «esteu cridats a ser-ne dirigents», tal com diu Bertold Brecht. Cal que neixin dirigents de l'estratègia unitària, de l'estratègia que lluita des del centre fins a la perifèria, de l'estratègia que diu «Catalunya» a tota la nació, «poble català» a tot el poble, «llengua catalana» a tota la llengua... I recordeu que aquest és només un aspecte de l'estratègia, és una orientació i una terminologia que cal seguir i usar en els diferents fronts, en les seves concrecions de lluita.

I recordeu, també, que impulsar una lluita i, més encara, dirigir-la, requereix un esforç constant de treball i de formació. Cal esdevenir-ne capaços, car ningú no neix dirigent de res.

Companyes i companys que no sou vells de pensament, que, amb independència dels anys que tingueu, mireu la vida cap endavant, com un continuat inici, amb anhels i objectius per realitzar, que no viviu amb la sensació d'un final d'etapa i menys de cicle històric, nosaltres som aquells que entre tots farem tot el que pertoca al nostre temps, com si la victòria fos demà i sense defallir perquè

encara no ho sigui. Que, com diu el poeta, tot està per fer i tot és possible. Paga la pena de viure per la llibertat d'una pàtria oprimida!

APÈNDIX

Nota a la segona edició (febrer 1986)

Que ningú no em jutgi pretencions si començ aquesta nota dient que la primera edició del...*digueu-li Catalunya* s'ha exhaurit ràpidament *tal com era previst*. Al text mateix ja es vaticinava l'èxit de la proposta –i del llibre que la conté, és clar!– perquè «si per a la gran majoria de catalans la pàtria és *Catalunya*, no cal que cerquem cap altra solució. El nom del centre s'ha d'estendre a tota la perifèria, sense més qüestió». Descobrir la sopa d'all no té més mèrit, doncs, que el de l'oportunitat de fer-ho. Com descobrir la Mediterrània. O com descobrir que Catalunya és la pàtria de nosaltres, els catalans, d'un extrem (Salses) a l'altre (Guardamar) del territori *català*. El llibre, doncs, ve a reflectir allò que molta gent ja deia, o pensava, o sabia, o sentia... allò que molta gent esperava que algú digués públicament, i preferentment des del sud.

Aquesta situació em recorda un conte d'Andersen, *El vestit nou del rei*, en què un rei, vanitós i poca-solta, com sol passar, i tots els seus cortesans fan veure que veuen un inexistent, nou i preciós vestit que el rei porta posat, i cap habitant del regne no s'atreveix de contradir-los... fins que la veu innocent d'una criatura crida la veritat: «Però si el rei va nu!». Doncs això: algú ha dit «però si el nom és Catalunya!».

Algú altre m'ha dit que la proposta és massa racional –massa «matemàtica»– perquè sigui viable. Ja m'agrada aquest comentari –que és tot un compliment–, car la racionalitat mai no és sobrera ni perjudicial; un dels problemes que arrosseguem és, més aviat, la pertinaç falta de racionalitat o, dit d'altra manera, *la por a la veritat*. Nogensmenys, la força de la proposta està en el fet que s'hi ajunten la raó i els sentiments. Poques vegades es dóna aquesta conjunció d'una manera tan clara: els arguments a favor de l'actuació des del centre cap a la perifèria, amb la corresponent extensió del nom «Catalunya» a tota la nació, se superposen al fet més pregon de sentir Catalunya com a pàtria.

Tocant (a) sentiments, quan des de València, Alacant, Ciutadella o Perpinyà som molts els que ens reclamem catalans, resulta insultant que, a Barcelona, hi hagi encara qui ens deixi fora i passi, a més, per nacionalista. Aviat, però, ja no serà tan *fàcil*, des de posicions nacionalistes catalanes, això d'usar els noms «català» i «Catalunya» en la seva accepció espanyola.

El llibre també ha tingut un altre efecte previst: la irritació dels nostres enemics en veure que ja no ens supeditem a la divisió territorial del poble català, la qual ha estat sempre, siguin «províncies» o «autonomies», la principal eina de l'opressió política. Els preocupa molt que no ens empassem les distraccions regionalistes.

Josep Guia

Nota editorial a la quarta edició (octubre 1986)

Qualsevol editor en llengua catalana es fregaria les mans –tot i bavejant de fruïció– en constatar que, en menys d'un any, ha pogut «col·locar» quatre o cinc mil exemplars d'un determinat títol; encara més si aquest llibre en qüestió és pensat i escrit originalment en la nostra llengua (i no una traducció de qualsevol *best-seller* estranger, sigui d'Umberto Eco o de Camilo José Cela). Però la cosa esdevé orgiàstica quan, després de tres edicions –i set mil cinc-cents exemplars venuts–, et truquen d'una escola de l'Alt Urgell demanant-te cinquanta exemplars, i no els pots servir perquè no hi ha llibres al magatzem ni als distribuïdors!

Imagineu-vos el meu estat... Deliri total! Una ampolla sencera de moscat de Banyuls de la Marenda o d'aiguardent d'Orta de Terra Alta no et permeten assolir aquesta sensació d'ingravedesa, pròpia dels déus de l'Olimp, que m'ha donat el llibre d'en Pep Guia, tan senzillament!

I és que el nom és Catalunya! Així de fàcil i directe: d'aquí l'èxit editorial que farà que el proper vint-i-set de desembre –a l'any just de la primera presentació de l'*És molt senzill: digueu-li Catalunya*– hagin circulat deu mil exemplars del «Guia» (que és el nom que utilitzen els llibreters per referir-se a aquest llibre...). En tot aquest temps hi ha hagut un munt de referències i cites en articles de gent diversa: Joan Triadú, Pere Calders, Gonçal Castelló, Gabriel Bibiloni, Marc-Aureli Vila, Francesc Candel, Josep Maria Espinàs, Nadal Batlle, Santiago Cucurella i molts altres han comentat elogiosament el llibre –i la idea que conté– en publicacions de tot Catalunya.

Però allò que pot situar-vos més, un cop ja heu llegit la proposta d'en Guia, és la ressenya brevíssima de les presentacions (i entrevistes) que se n'ha fet al llarg i ample de la nostra nació i que seguidament us detallo:

Data	Població	Lloc
21-12-85	Barcelona	Centre cívic de Sants
02-01-86	Barcelona	Quinzenal <i>El Llamp</i>
15-01-86	Tortosa	Setmanari <i>Ebre Informes</i>
21-01-86	València	Radiocadena valenciana
22-01-86	Valls	Ràdio Valls
27-01-86	València	Setmanari <i>El Temps</i>
31-01-86	Bellaterra	Universitat Autònoma
31-01-86	Barcelona	Catalunya Ràdio
31-01-86	Barcelona	Universitat de Barcelona
05-02-86	València	Universitat de València
07-02-86	Alacant	Universitat d'Alacant
07-02-86	Alacant	Llibreria Set i Mig
21-02-86	Tortosa	Institut de batxillerat
22-02-86	Barcelona	Seu del Mdt
14-03-86	La Vila Joiosa	Institut de batxillerat
21-03-86	Arenys de Mar	Llibreria Set Ciències
29-03-86	Beneixama	2a Mostra del llibre
29-03-86	Beneixama	Revista <i>La Quarantameula</i>
07-04-86	Amposta	Institut de batxillerat
10-04-86	Burjassot	Universitat de València
18-04-86	Girona	Casa de cultura
21-04-86	Ciutat de Mallorca	Escola de magisteri
21-04-86	Ciutat de Mallorca	Universitat de les Illes Balears
24-04-86	València	Fira del llibre
25-04-86	Tavernes Valldigna	Associació cultural
05-05-86	Castelló	Fira del llibre
05-05-86	Castelló	Ràdio Castelló

06-05-86 Castelló	Diari <i>Mediterráneo</i>
06-05-86 Castelló	Diari <i>Castellón-Diario</i>
09-05-86 Algemesí	Biblioteca municipal
09-05-86 Carlet	Ajuntament
09-05-86 Carlet	Institut de batxillerat
10-06-86 València	Ràdio Puça
11-06-86 Alginet	C. cultural «L'Hort de Feliu»
13-06-86 Badalona	Orfeó badaloní
14-06-86 Vinaròs	Aula de cultura
04-07-86 Pedreguer	Aula de cultura de la Cep
04-07-86 Pedreguer	Ràdio Pessic
11-07-86 Cases d'Alcanar	VII Escola d'Estiu
12-08-86 València	Programa <i>Aitana</i> de Tve
19-08-86 Prada	Universitat catalana d'estiu
03-09-86 Barcelona	Escola de magisteri
26-09-86 Barcelona	Casal de joves de Vallcarca
10-10-86 Valls	Institut d'estudis vallencs

Sense comentaris... En fi, en paraules del mateix autor extretes d'una lletra que m'ha fet arribar fa quatre dies,

«Com pot veure, sembla Jaume I de tant anar amunt i avall de la catalana terra. Per cert, de presentacions, no n'he fet més perquè, entre setmana, faig classes i altres feines a la Universitat de València...»

Com hi ha món! Només mancava que li fos atorgat un dels premis Jaume I per la seva actuació cívica, i així ha estat. Ara bé, del que en Pep no se n'escaparà és de fer més presentacions, i d'això en som culpables vós, apreciat lector, i qui sotasigna, amb la qual cosa aquesta quarta edició també haurà servit l'objectiu de les altres tres: remoure les sagrades unitats de les pàtries dels nostres molestos veïns, i fixar, per a nosaltres i els qui ens segueixen, el nom de la nostra: Catalunya.

Enric Borràs

Nota a la cinquena edició (octubre 1988)

Des del setembre del 1985, que va aparèixer la primera edició, fins al moment de redactar aquesta nota de la cinquena, s'han escoltat poc més de dos anys i mig. Si bé es mira, és poc temps per poder fer una valoració de l'arrelament que la proposta ha tingut entre nosaltres, els catalans, i sobretot entre el jovent, a qui anava especialment adreçada.

Tanmateix, és important de fer un breu balanç per posar en relleu algunes de les contradiccions que eren latents en el nacionalisme genèric i que l'*És molt senzill...* ha tingut la virtut, o el defecte, d'aguditzar.

D'antuvi, va despertar reaccions favorables molt generalitzades de casa i alguns atacs esbalaïts i forassenyats dels espanyols. Així, no podia faltar al diari reaccionari i espanyolista (passeu-me la redundància) *Las Provincias* un escandalós titular en portada (17-1-86): *Guia se ha inventado un mapa a su medida*, amb la reproducció del mapa i la inclusió d'un text antològic, ja que, esvalotats com escrivien, arribaven a reconèixer que el mapa respon a la realitat lingüística: *en su reciente libro És molt senzill: digueu-li Catalunya, donde además de proponer que la Comunidad Valenciana se llame Catalunya, ajusta el mapa de España de modo que desaparecen de él las tierras donde no se habla castellano. Igual hace con Francia y el francés, de manera que los mapas de ambas naciones quedan en la práctica irreconocibles por deformes.*

El llibre els havia fet mal de panxa, així ho deia un comentari publicat al mateix diari per un tal Ramón García Hernández: *Cuando uno ha terminado su lectura tiene la sensación de un prolongado erupto agrío.* No n'esperàvem menys dels enemics de la nostra terra i no els dedicarem gaire més atenció.

Mentrestant, les manifestacions positives anaven succeint-se, alhora que Josep Guia marxava amunt i avall del territori català fent presentacions i entrevistes de i sobre el llibre, el qual es mantenia en el *ranking* dels més venuts que publica el diari *Avui*, durant disset setmanes seguides, en primer o segon lloc.

Així mateix, el trobem com a un dels llibres més venuts a la quarta edició de la Setmana del llibre en català de l'estació de Sants, de Barcelona. Farem un recull d'aquestes manifestacions positives.

Josep Travesset i Anna Rosselló, en *El Llamp*, núm. 42, gener 1986, s'expressen així: «Un llibre que també mereix tot el nostre elogi és el de Josep Guia, *És molt senzill: digueu-li Catalunya*. Nosaltres fa anys que fem Països Catalans, però en llegir el llibre trobem que té raó. Catalans ho som tots, com l'autor diu. Catalans del nord, catalans del centre, catalans del sud i catalans insulars. Per dividir-nos ja en tenim prou amb els nostres amics seculars! Catalunya és la nació de tots els catalans!».

Pius Pujadas, en l'*Avui* del 2-2-86, feia uns comentaris elogiosos sobre el llibre, tot resumint-ne les tesis fonamentals, i acabava dient: «El que dona més força al llibre és, probablement, el fet que el seu autor hagi estat, des de València, un dels homes que més han lluitat per imposar els Països Catalans. De la seva lluita, n'ha après una lliçó: només exigint el màxim s'aconsegueix un mínim acceptable».

Miquel Porta, en l'article «Simplement Catalunya» (*El País*, 23-2-86), opina: «Josep Guia és una mena de Lampedusa a l'inrevés: en comptes de canviar-ho tot perquè res no canviï, es tracta de canviar-ho tot perquè almenys alguna cosa canviï. Jo, curant-me en salut eclèctica i per no fugir d'estudi, sóc d'aquesta opinió. En qualsevol cas, ningú no pot negar que aquest és un llibre valent, sense embuts, que no amaga res ni enganya ningú, i això, en els temps que corren, és d'agrair».

Pere Calders, en «El davantal» d'*Avui* de diumenge 23-2-86, assenyala: «La proposta de Josep Guia, vicerector de la Universitat de València, em sembla fascinant. Ja era hora que algú ho digués sense complexos! Feia l'efecte que al llarg de la seva història Catalunya s'hagi avergonyit sempre de la seva identitat [...]. Fa uns quants anys que ens esforcem a dissimular condicions i origen, amb invents gairebé desesperats perquè ningú no se'ns enfadi [...]. És evident que havíem perdut la memòria històrica en el sentit de les causes i dels precedents, però també ho és que la memòria es

pot refrescar, i em sembla que aquesta és una de les feines que ens ha d'ocupar ara. En Josep Guia ens ha fet un servei inestimable en aquest sentit».

Santiago Cucurella, en la revista *Plaça Gran*, del 27-2-86, comenta el llibre i en diu: «No crec exagerat afirmar que és l'obra que més ha aportat en els darrers anys al pensament nacionalista a través dels seus sòlids arguments i no del discurs sectari. Som davant un treball de reflexió seriós on Guia anomena les coses pel seu nom, sense concessions, la qual cosa pot sorprendre, viciats com estem pels eufemismes, per les retòriques buides de contingut i per les renúncies vergonyants de la immensa majoria dels polítics professionals».

Marc-Aureli Vila, en l'entranyable i lúcid parlament pronunciat a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona (30-2-86) amb motiu de la presentació de llibre, digué: «De les contrades valencianes prové la veu que proposa el nom que s'ha de donar a la nació que és de tots; i la seva proposta ens porta a pensar que quan diem Països Catalans expressem més que un concepte territorial i per tant geogràfic, emperò no humà, donat que no expressa suficientment el procés històric de la nació catalana. Cal precisar amb un sol nom l'espai geogràfic i allò que hi ha d'humà relacionat amb aquest territori. I el professor Josep Guia ens proposa el nom de Catalunya».

Joan Triadú, en «Nacionalisme posat al dia, o el que cal fer» (*Avui*, 4-3-86), afirma: «Catalunya – seguint la tesi del vicerector de la Universitat de València– és un nom clar, tant per als qui ens entenen com per als qui no ens volen entendre». Bona part de l'article, el dedicar a comentar elogiosament el llibre: «Josep Guia hi parla clar, fa una proposta concreta i es veu d'una hora lluny que creu el que diu i que no pretén de fer maximalisme teòric [...]. Josep Guia creu en les minories que fan el llevat i té molt clar que, comptat i debatut, és a Barcelona on el llevat ha estat més persistent i més capaç de fer pujar la pasta».

Francesc de P. Burguera, en «Campanya dels Països Catalans» (*Avui*, 6-6-86), explica: «En això dels Països Catalans tots hem fet figa, com diem els valencians. Tu [Ernest Lluch], el primer. I no parlem ja dels teus companys socialistes valencians, als quals fa feredat la denominació, cada vegada que algú la retrau [...]. Deixant de banda els independentistes –els quals, segons el meu bon amic Josep Guia, ja han superat aquesta denominació, van més enllà i diuen “senzillament Catalunya”–, tota la resta, com deia abans, han fet figa».

Josep Maria Espinàs (*Avui*, 24-6-86) comenta: «Després de fer tants esforços per introduir l'expressió Països Catalans a la Catalunya del Nord, al Principat, a les Illes i al País Valencià [...] la proposta de Guia demana un cert temps per a ser acceptada o rebutjada. Ell mateix escriu que “unes pautes de comportament i unes rutines lèxiques no desplacen les anteriors de la nit al dia”».

Francesc Candela, en un article d'*El Temps*, núm. 102, juny 1986, intitulat «Catalunya per evitar l'assimilació», es manifesta així: «Potser serem quatre bojós cridant Catalunya, com quatre n'èrem als anys 60 cridant Països Catalans. Què hi farem si encara preferim passar per bojós abans que per espanyols? I comptat i debatut, no ens queda alternativa: O tots plegats nació catalana o no res més que regions, separades, d'Espanya [...]. Per això, l'aparició i les reedicions del llibre de Josep Guia –concís i nerviós, però també punyent i lúcid– donen fe que algú ha pres consciència d'allò que la majoria dels encara combatents intuïem [...]. Només qüestió de nom? Evidentment, no. Però igual que triàrem fa vint-i-quatre anys, ara hem de triar de nou. Jo, per Catalunya».

Oriol Folch, esforçat patriota dissortadament traspasat, en una afectuosa carta particular, del 4 de març del 1986 a l'autor, deia: «Us dono gràcies pel vostre llibre i per l'amable dedicatòria que m'hi heu escrit i signat. És molt senzill... és un llibre que calia, que urgia. I de quina manera! He anat seguint amb admiració les vostres accions i podeu creure que sento de debò trobar-me tant desvalgut de salut car, altrament, seria un goig per mi oferir-vos el meu ajut incondicional. Us prego que vulgueu acceptar la meua amistat i de comptar amb qualsevol cosa que jo pogués fer per vós i per la vostra lluita».

Cal dir, però, que fou precisament a la revista *El Temps*, núm 82, on Ramon Barnils el comminava: «Tens raó, Pep. I ara calla», en un article premonitori de la nova situació que anava a crear-se arran dels premis Octubre del 1986 amb el llançament de la «tercera via valenciana» i el

qüestionament, quan no el refús, de les tesis fusterianes. Els conceptes i els mots s'hi resituaven. *És molt senzill: digueu-li Catalunya* començava a ser valorat com la conseqüència lògica a què porta la coherència fusteriana. Hom ja no podia passar per «nacionalista» mantenint l'ambigüitat i amb implícits com «tu ja m'entens» o «els valencians ja s'ho faran i després ja coincidirem». La clarificació esdevenia obligada, heus ací la virtut o el pecat del llibre. La proposta començava a no ser acceptada per aquells que no seuen quan volen perquè tenen el cul llogat, i malauradament a casa nostra hi ha massa gent així. Barnils els enumera: «...polítics, pràctics, divulgadors, periodistes, inventors de partits, líders sindicals, ídols populars, predicadors de multituds i responsables de campanyes electorals...».

El llibre s'ha llegit, és la veritat, però alguns sembla que no han passat del títol o que no l'han llegit prou bé. Són aquells que es permeten de fer l'agudíssim joc de paraules «no ho és tant, de senzill», «és ben difícil», «és més complicat que tot això», etc., tot trivialitzant i obviant l'argumentació i oblidant-se fins i tot del «digueu-li Catalunya». Ara, en aquest cas, la millor resposta, l'ha donada Manel Joan i Arinyó en una entrevista feta en *El Llamp*, núm. 45, maig 1986, on a la pregunta: «Com veus el panorama cultura, ara i ací, a la Catalunya del Sud? És tan senzill com per dir-li Catalunya», ell respon: «Per a mi sí. Escolteu: Ca-ta-lu-nya».

Amb el llibre, doncs s'ha posat al descobert una veritat: que qui no es considera català no té perquè dir-li Catalunya a la seva pàtria. Al capdavant, Catalunya, és la nació dels catalans, i hi ha molts catalans encara a Mallorca, a València i a Perpinyà. I el fet és que els escriptors, professionals o no, i els independentistes que usem la terminologia nacional catalana amb normalitat, que organitzem activitats polítiques, culturals, cíviqes, esportives... amunt i avall per tal de refer la xarxa relacional catalana, anem eixamplant el corrent d'engrescament patriòtic que el llibre ha desvetllat en tots aquells que s'estimen Catalunya, una Catalunya completa i completament lliure.

Maria Conca

ÍNDIX

La connexió valenciana.....	4
Presentació.....	11
Els catalans nacionalment conscients.....	14
El centre i la perifèria.....	17
El nom de la nació.....	24
La interrelació entre l'estratègia i el nom.....	30
Les dificultats a superar.....	34
Discurs de cloenta i d'obertura.....	38
Apèndix.....	40
Índex.....	46